

Analyse van de rechtsgeldigheid van een elektronisch geldsysteem binnen de financiële wetgeving

Persoonlijke gegevens

Naam: Wouter van Heeswijk
Studentnummer: 0144673
Studie: Technische Bedrijfskunde

Afstudeercommissie

Intern begeleider: Dr. Reinoud Joosten
Meelezer: Ir. Henk Kroon
Extern begeleider: Dhr. Anthony Migchels

4 november 2011, Enschede

Managementsamenvatting

Het bedrijf Gelre Handelsnetwerken geeft een vorm van regionaal geld uit, te weten de Gelre. Gelres kunnen als betaalmiddel worden gebruikt door particulieren en het MKB in Gelderland. Gelres worden aangekocht met euro's, en hebben binnen het netwerk een waarde van één euro. Bij het aankopen van Gelres ontvangt men een bonus van 5% van de nominale waarde, bij het terugwisselen naar euro's wordt 5% van de nominale waarde betaald. Daarnaast wordt een vertragsrente berekend voor het vasthouden van Gelres als stimulans Gelres vlot uit te geven. Doelen van Gelre Handelsnetwerken zijn onder meer het versterken van het regionale bedrijfsleven, het verhogen van de circulatiesnelheid van geld en het vereenvoudigen van toegang tot kapitaal. Gelre Handelsnetwerken kan geen Gelres uitlenen, doordat wettelijk alle Gelres in circulatie door euro's gedekt moeten zijn. Om de toegang tot kapitaal door het MKB te vereenvoudigen, wil Gelre Handelsnetwerken de werkwijze dusdanig aanpassen dat rentevrije kredieten zonder dekking in euro's kunnen worden verstrekt. In het systeem dat Gelre Handelsnetwerken voor ogen heeft worden Gelres in elektronische vorm verstrekt. De huidige omwisselgarantie vervalt, in plaats daarvan kunnen bedrijven onderling Gelres tegen euro's verhandelen op een online marktplatform. In dit verslag wordt onderzocht of het voorgestelde systeem rechtsgeldig is. De focus ligt hierbij op de Wet financieel toezicht, waarbinnen financieel toezichthouders De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten opereren. De conclusies zijn daardoor alleen van toepassing op rechtsgeldigheid binnen de financiële wetgeving. De huidige en gewenste werkwijze van Gelre Handelsnetwerken zijn schematisch in kaart gebracht, zodat alle geldstromen en interacties tussen de betrokken partijen zichtbaar worden. Vervolgens is onderzocht of de nieuwe werkwijze als een door de Wet financieel toezicht gereguleerde onderneming of dienstverlening kan worden aangemerkt, en op welke gronden dit het geval is.

De onderzochte wetsartikelen impliceren dat Gelre Handelsnetwerken met de gewenste werkwijze als vergunningplichtige elektronischgeldinstelling kan worden aangemerkt; dit houdt in dat het systeem zonder de vereiste vergunning niet rechtsgeldig geïmplementeerd kan worden. In het bijzonder twee wetsartikelen, van toepassing op elektronischgeldinstellingen zowel met als zonder vergunningplicht, belemmeren de gewenste gang van zaken. Deze wetten schrijven respectievelijk voor (1) dat een uitgever van elektronisch geld het uitgegeven geld op verzoek direct terug dient te wisselen en (2) dat de vereiste liquiditeit ten minste gelijk is aan de hoeveelheid uitgegeven elektronisch geld. Deze verplichtingen maken het een elektronischgeldinstelling onmogelijk ongedekte kredieten te verstrekken. Het voorgestelde systeem zou alleen volledig uitgevoerd kunnen worden met een bankvergunning; het verkrijgen van een vergunning is echter financieel en operationeel niet haalbaar voor Gelre Handelsnetwerken. In dit verslag wordt een aantal aanbevelingen gegeven die helpen zo goed als mogelijk aan de doelstellingen te voldoen. Aanbevolen wordt eerst een beargumenteerd voorstel door De Nederlandsche Bank te laten beoordelen. Hiertoe wordt een aantal argumenten in de aanbevelingen omschreven, daarbij gebruik makend van de juridische ambiguïteiten die bij de analyse aan het licht zijn gekomen. Verder is een recent wetsvoorstel dat de eisen aan elektronischgeldinstellingen moet versoepelen beschouwd, dit voorstel biedt mogelijk meer vrijheid voor Gelre Handelsnetwerken. Tot slot worden diverse alternatieve systemen beschreven die binnen de financiële wetgeving wel worden toegestaan.

Begrippenlijst

Begrip	Betekenis
Abonnementhouder	Term waarmee bedrijven en organisaties die deelnemen aan de Gelre worden aangeduid, zij betalen periodiek abonnementskosten voor de diensten van Gelre Handelsnetwerken.
AFM	Afkorting voor Autoriteit Financiële Markten, een instantie die toezicht houdt op financiële instellingen betreffende gedrag.
Bartering	Het uitwisselen van goederen of diensten zonder directe tussenkomst van geld.
Barterkring	Commerciële ruilkring voor bedrijven, waar zij op basis van wederzijds krediet goederen en diensten uit kunnen wisselen.
Chartaal geld	Fysiek tastbaar geld in de vorm van papier en munten dat in circulatie is.
Complementaire valuta	Ruileenheden die fungeren naast de bestaande geldeconomie, en zo een alternatieve wijze van handelen mogelijk maken.
Conjunctuurbeweging	Patroon van afwisselende economische groei en krimp.
DNB	Afkorting voor De Nederlandsche Bank, de centrale bank van Nederland en toezichthouder op financiële instellingen betreffende financiële verplichtingen.
egi	Afkorting voor elektronischgeldinstelling, degene die beroep maakt van het ter beschikking krijgen van gelden in ruil voor elektronisch geld.
Elektronisch geld	Een geldwaarde opgeslagen op een elektronische drager of middels een centrale administratie bijgehouden.
Euribor	Afkorting voor Euro Interbank Offered Rate, de rente waartegen Europese banken elkaar leningen verstrekken.
Fiduciair geld	Geld waarvan de waarde niet gedekt is door onderpanden zoals goud, waardoor acceptatie van de waarde door economische actoren vereist is.
Fractioneel bankieren	Systeem waarbij geldscheppende instellingen meer geld uitlenen dan zij in kas hebben, zodat nieuw geld in de economie wordt gebracht.
Gedragstoezicht	Financieel toezicht omtrent het correct handelen en verstrekken van informatie, uitgevoerd door de Autoriteit Financiële Markten.
Geldscheppende instelling	Centrale of primaire bank met de bevoegdheid nieuw geld te creëren.
Gelre	Vorm van regionaal geld beschikbaar in Gelderland voor particulieren en het MKB, uitgegeven door Gelre Handelsnetwerken.
Gelre Handelsnetwerken	Opdrachtgever, verantwoordelijk voor uitgave en beheer van de Gelre.
Giraal geld	Niet-tastbaar geld in de vorm van een schriftelijke of elektronische aanduiding.
Informatieasymmetrie	Ongelijke kennis van goederen of diensten tussen handelende partijen, waardoor de beter geïnformeerde partij een voordeel heeft.
LETS	Afkorting voor Local Exchange Trading System, een op wederzijds

	krediet gebaseerd regionaal handelsnetwerk met een eigen betaaleenheid.
Loyaltysysteem	Marketingactiviteit, waarbij klanten als beloning voor hun koopgedrag in een bepaalde vorm een geldwaarde opbouwen.
MKB	Afkorting voor midden- en kleinbedrijf: alle bedrijven met minder dan 250 werknemers, een jaaromzet minder dan €50 miljoen en een balanstotaal minder dan €43 miljoen.
Opvorderbaar geld	Virtueel geld, dat op verzoek van de deelnemer direct moet kunnen worden ingewisseld tegen het geldbedrag dat oorspronkelijk werd betaald.
Prijstdiscriminatie	Het vragen van verschillende prijzen voor gelijke producten.
Prudentieel toezicht	Financieel toezicht omtrent het naleven van financiële verplichtingen aan contractpartners, uitgevoerd door De Nederlandsche Bank.
Regiogeld	Regionale vorm van complementaire valuta, waarbij particulieren en plaatselijke bedrijven elkaar met een alternatieve ruileenheid kunnen betalen.
Wft	Afkorting voor Wet op het financieel toezicht, de wet die het toezicht op financiële instellingen in Nederland regelt.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	1
Begrippenlijst	2
1. Inleiding	6
1.1. Opdrachtgever	6
1.2. Aanleiding opdracht	6
1.3. Onderzoeksvragen	7
1.4. Onderzoeksaanpak.....	8
2. Theoretisch kader.....	9
2.1. Bartering	10
2.2. Freigeld.....	11
2.3. Complementaire valuta.....	13
3. Huidige situatie Gelre	16
3.1. Systeem Gelre.....	16
3.2. Voormalige telebankierservice Gelre	17
3.3. Juridisch kader huidig systeem Gelre	18
4. Nieuwe situatie Gelre.....	21
4.1. Gewenste werkwijze Gelre Handelsnetwerken	21
4.2. Reikwijdte van de Wft.....	24
4.3. Evaluatie rechtsgeldigheid nieuwe werkzaamheden	26
5. Conclusies	30
6. Aanbevelingen	32
6.1. Aanbevelingen binnen voorgesteld systeem.....	32
6.2. Aanbevelingen voor aanpassing systeem	34
6.3. Overige onderzochte mogelijkheden	35
Bronnenlijst	37
Appendices	42
Appendix A: Voorbeeld van een LETS.....	42
Appendix B: Opvorderbaar geld volgens Artikel 3:5 van de Wft.....	43
Appendix C: Gebruikersrollen Gelre in huidige werkwijze	44
Appendix D: Gebruikersrollen Gelre in geplande werkwijze	48
Appendix E: Omschrijving elektronischgeldinstelling door DNB.....	51
Appendix F: Analyse van de juridische definitie van een bank	53
Appendix G: Financiële sectoren binnen de reikwijdte van de DNB.....	56

Appendix H: Wetgeving consumentenkrediet.....	58
Appendix I: Wettelijke vrijstelling kredietdiensten.....	60
Appendix J: Regelgeving met betrekking tot elektronischgeldinstellingen	62
Appendix K: Omschrijving Bitcoin.....	65
Appendix L: Argumentatie voor niet haalbare aanbevelingen	66

1. Inleiding

1.1. Opdrachtgever

Gelre Handelsnetwerken is een bedrijf zonder winstoogmerk dat zich richt op het verspreiden een alternatieve munteenheid binnen Gelderland, genaamd de Gelre. Gelre Handelsnetwerken wordt als eenmansbedrijf bestuurd door de heer Anthony Migchels. Om de kosten van de bedrijfsvoering laag te houden wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van vrijwillige diensten.

De Gelre is regionaal geld dat kan worden gebruikt door particulieren en het MKB in Gelderland. Regionaal geld is een vorm van bartering: het uitwisselen van goederen en diensten zonder dat daarbij geld als direct ruilmiddel gebruikt wordt. Eén Gelre vertegenwoordigt binnen het netwerk een waarde gelijk aan één euro.

Bedrijven kunnen zich als abonneementhouder aansluiten bij de Gelre, zij verklaren daarmee betalingen in Gelre voor hun goederen en/of diensten te accepteren. De aangesloten bedrijven kunnen (een deel van) hun onderlinge transacties uitvoeren met Gelres. Gelre Handelsnetwerken beschouwt de volgende kenmerken als voorname punten in het bestaansrecht van de Gelre:

- Gelre Handelsnetwerken wil de regionale handel stimuleren. Doordat de Gelre alleen binnen Gelderland kan worden gebruikt door kleine tot middelgrote bedrijven, blijven Gelres in de regio circuleren tot zij worden ingewisseld voor euro's. Bij gebruik van euro's verlaat een deel van het kapitaal de regio richting kapitaalverstrekkers en leveranciers gelegen buiten de regio. Naast het voorkomen van kapitaalverplaatsing wordt regionale handel ook duurzamer geacht door Gelre Handelsnetwerken, onder meer door de reductie van transport.
- Gelre Handelsnetwerken wil een hogere circulatiesnelheid bereiken dan bij de euro het geval is. Het is niet mogelijk rente te ontvangen over Gelres. Hierdoor kan er in tegenstelling tot regulier geld geen winst worden gemaakt door Gelres vast te houden. Over Gelres wordt juist een vertragsrente berekend met het verstrijken van de tijd. De gebruikers worden hierdoor gestimuleerd Gelres snel uit te geven, wat de circulatiesnelheid van de Gelre ten goede komt. De voorziene gevolgen hiervan zijn onder meer een grotere omzet en het verkorten van betalingstermijnen.

Hoewel de focus van de Gelre ligt op het bevorderen van het regionale bedrijfsleven, is het ook mogelijk als consument gebruik te maken van deze eenheid. De Gelre kan bij een aantal uitgiftepunten gekocht worden. Gelres kunnen vervolgens gebruikt worden om goederen of diensten af te nemen bij alle bedrijven die aangesloten zijn bij de Gelre.

1.2. Aanleiding opdracht

Gelre Handelsnetwerken moet als verlener van financiële diensten zorgen dat aan de financiële wetgeving voldaan wordt. De Nederlandsche Bank (DNB), toezichthouder op het financiële systeem binnen Nederland, heeft Gelre Handelsnetwerken toestemming gegeven voor de huidige werkwijze. Hierbij hebben abonneementhouders de garantie deze bij Gelre Handelsnetwerken in te kunnen wisselen voor 0,95 eurocent per Gelre. De verleende

toestemming is expliciet alleen toegezegd onder de huidige voorwaarden. Aanpassingen moeten gemeld worden, waarna opnieuw wordt beoordeeld of het systeem nog rechtsgeldig is.

Een belangrijke tekortkoming van de huidige werkwijze is dat de hoeveelheid circulerende Gelres volledig gedekt moet zijn door euro's, omdat abonneementhouders op ieder moment hun Gelres moeten kunnen inwisselen. Het is hierdoor momenteel niet mogelijk rentevrij krediet aan te bieden, terwijl eenvoudige toegang tot kapitaal voor het MKB een centrale doelstelling is. Een andere belemmering is dat alleen met papieren Gelres kan worden gewerkt. Met name voor bedrijven is het problematisch op deze manier transacties te moeten verrichten. Een eerdere online betalingsservice van Gelre Handelsnetwerken werd echter op juridische gronden gesloten na ingrijpen van DNB.

Gelre Handelsnetwerken heeft om deze redenen het plan opgevat een online platform op te zetten, waarbij bedrijven Gelres direct aan elkaar kunnen verkopen in ruil voor euro's. Momenteel is inwisselen alleen mogelijk met papieren Gelres bij het beperkte aantal uitgiftepunten, waarbij Gelre Handelsnetwerken de enige tegenpartij is. Dit is een belemmering in de dynamiek van de Gelre die Gelre Handelsnetwerken voor ogen heeft. Daarnaast is het zeker bij grotere bedragen niet gewenst dat deze fysiek vervoerd en aangeleverd moeten worden.

Het bedachte platform fungeert als online marktplaats, waar bedrijven Gelres kunnen aanbieden voor verkoop tegen euro's bij andere bedrijven binnen het netwerk. Zij stellen hierbij zelf een vraagprijs vast, waarbij het maximum op de eerder gestelde koers van 95 eurocent ligt. De verwachting van Gelre Handelsnetwerken is dat vraag en aanbod dusdanig aanwezig zijn dat de gangbare verkoopprijs relatief dicht tegen de wisselkoers van €0,95 ligt. Gelre Handelsnetwerken ziet hierbij voor zichzelf een regulerende rol weggelegd.

Doordat bij de invoering van een dergelijk systeem de huidige toestemming van de DNB vervalst, is het noodzakelijk na te gaan of de werkwijze onder de nieuwe voorwaarden nog steeds voldoet aan de financiële regelgeving. In eerste instantie gaat het hierbij om goedkeuring van de DNB, echter ook bijvoorbeeld de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Belastingdienst zijn partijen waarbij Gelre Handelsnetwerken op juridisch gebied mogelijk te maken kan krijgen.

De primaire vraag vanuit Gelre Handelsnetwerken is of er juridische belemmeringen zijn voor de werkwijze zoals hierboven beschreven. Doordat de nieuwe werkwijze nog in zijn geheel opgezet dient te worden, is er nog ruimte de werkwijze aan te passen aan de bevindingen van het onderzoek. Op basis van de conclusies in dit verslag kunnen daardoor nog aspecten van de nieuwe werkwijze aangepast worden, zodat Gelre Handelsnetwerken in de toekomst rechtsgeldig kan blijven opereren.

1.3. Onderzoeksvragen

Binnen het gegeven tijds kader is het niet mogelijk alle juridische aspecten van de voorgestelde werkwijze te onderzoeken. Het onderzoeksgebied zal daarom worden

afgebakend tot De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten, die beide opereren onder de Wet op het financieel toezicht (ook wel afgekort tot Wet financieel toezicht of Wft). Deze keuze is in lijn met de opdrachtschrijving zoals gegeven door Gelre Handelsnetwerken, aangezien voor hen de grootste onzekerheid met betrekking tot de juridische rechtsgeldigheid van het systeem bij de financiële wetgeving ligt. Hieronder staan de hoofdvraag en deelvragen van het onderzoek.

Hoofdvraag

Op welke manier kan een werkwijze worden ingericht waarbij elektronische Gelres kunnen worden verstrekt zonder een volledige dekking in euro's aan te houden binnen de financiële regelgeving door De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten?

Deelvragen

- Wat zijn de juridische eisen omtrent het uitgeven van regionaal geld?
- Wat zijn de juridische eisen aan het verstrekken van ongedekte kredieten?
- Wat zijn de juridische eisen aan online marktplaatsen voor financiële producten?
- Wat zijn de verschillen tussen de huidige en geplande werkwijze voor het inwisselen van Gelres in euro's?
- Zijn er juridische belemmeringen voor de geplande werkwijze en zo ja, welke?
- Hoe kan de werkwijze van Gelre Handelsnetwerken worden ingericht teneinde aan de financiële regelgeving te voldoen?

1.4. Onderzoeksaanpak

Bartering speelt een marginale rol in de Nederlandse economie. De regelgeving specifiek gericht op dit gebied is daardoor minimaal. De relevante regelgeving moet om deze reden zelf verzameld en geïnterpreteerd worden. Ook is het voorgestelde systeem voor zover bekend niet eerder gebruikt, waardoor niet teruggevallen kan worden op precedents. Daarnaast is het onderwerp gedurende de studie niet aan bod gekomen, waardoor een literatuurstudie vereist is om de kennis op dit gebied op peil te krijgen. Dit is dan ook de eerste geplande stap van het onderzoek. Deze literatuurstudie bestaat uit de volgende aspecten:

- Een studie naar het concept van direct bartering, een handelswijze waarbij goederen en diensten zonder tussenkomst van geld worden uitgewisseld.
- Een studie naar het concept van Freigeld, een economisch concept waarbij geld in waarde vermindert om de circulatiesnelheid te stimuleren.
- Een studie naar het concept van barterssystemen en regiogeld, systemen waarbij goederen en diensten worden uitgewisseld met behulp van een alternatieve ruileenheden.

De genoemde onderwerpen behoren niet tot de hoofdstromen van de economie. Er zijn weinig wetenschappelijke artikelen op deze gebieden gepubliceerd, waardoor relatief veel gebruik wordt gemaakt van internetbronnen en niet-wetenschappelijke artikelen. De betrouwbaarheid van de achterliggende theorieën moet in dit perspectief beschouwd worden.

Om na te gaan welke regelgeving van toepassing is op de werkwijze die Gelre Handelsnetwerken in gedachten heeft, is het van belang het onderliggende proces exact in kaart te brengen. Een middel hiervoor is het opstellen van flowcharts, waarbij alle processtappen gedurende de circulatie van de Gelre worden meegenomen. Door dit zelfde te doen voor het huidige proces (dat wel is goedgekeurd door de DNB) is vast te stellen welke kenmerken afwijken. Vervolgens kan de regelgeving voor deze afwijkende kenmerken onderzocht worden.

Om de regelgeving te vergaren en te interpreteren zullen diverse bronnen worden gebruikt. De Wet financieel toezicht is online gepubliceerd, deze wet vormt de primaire informatiebron. Wanneer in dit verslag een wetsartikel of een deel van een wetsartikel wordt geciteerd, wordt dit deel cursief weergegeven. De bundel ‘Ondernemingsrecht: Tekst en Commentaar’ door Nieuwenhuis *et al.* (2004) geeft toelichting op de financiële wetgeving, onder meer DNB zelf verwijst regelmatig naar dit boek op haar website. Verder worden in juridische vakbladen beschouwingen geplaatst met een interpretatie van een wet of definitie, dergelijke stukken zijn meer toegespitst op de praktijk dan de overige bronnen. Ondanks de beschikbare bronnen blijft het mogelijk dat over bepaalde punten onduidelijkheid bestaat, bijvoorbeeld doordat de financieel toezichthouders nooit een standpunt hebben uitgesproken over een specifiek onderwerp.

Op basis van de vastgestelde kenmerken kan de regelgeving op deze gebieden geanalyseerd worden. Aangezien veel regelgeving open voor interpretatie is, zou een interview met bijvoorbeeld DNB van toegevoegde waarde kunnen zijn. Gezien de mogelijke consequenties van een dergelijk interview voor Gelre Handelsnetwerken is dit alleen mogelijk indien vooraf overlegd wordt met het bedrijf betreffende de inhoud. Juridische aspecten waarover onduidelijkheid bestaat worden eerst voorgelegd aan Gelre Handelsnetwerken, het bedrijf kan dan zelf bepalen of hiervoor contact met DNB opgenomen dient te worden.

Na voltooiing van het onderzoek wordt een juridisch kader opgesteld, waarbinnen Gelre Handelsnetwerken legaal zou kunnen opereren. Op basis van dit kader kan worden vastgesteld of de opzet van de voorgestelde werkwijze rechtsgeldig is, en kunnen aanbevelingen worden gedaan voor eventuele veranderingen. Het oogpunt hierbij is uiteindelijk zoveel mogelijk aan de doelstellingen van Gelre Handelsnetwerken tegemoet te komen, het is aan het bedrijf zelf hier prioriteit in aan te brengen indien niet alle doelstellingen behaald kunnen worden.

2. Theoretisch kader

In het theoretisch kader zullen een aantal onderwerpen gerelateerd aan de Gelre worden behandeld. Allereerst wordt het concept van bartering behandeld, een handelsvorm waarbij goederen of diensten direct worden uitgewisseld. Hierna wordt de Freigeld-theorie van Silvio Gesell beschouwd, een economische theorie die als basis fungeert voor veel alternatieve ruileenheden die naast de bestaande economie fungeren. Diverse vormen van deze ruilvormen worden beschreven, namelijk Local Exchange Trading Systems, barterkringen en regionaal geld. De huidige vorm van de Gelre valt in de categorie regionaal geld, het geplande systeem zal ook elementen van de andere systemen bevatten.

2.1. Bartering

Bartering (ook wel direct bartering genoemd) is het uitwisselen van diensten of goederen zonder tussenkomst van geld.¹ Het is een alternatieve handelsmethode die vaak functioneert naast bestaande monetaire systemen. Bartering vormt een minimaal deel van de totale omzet in ontwikkelde economieën, maar is significant aanwezig in minder ontwikkelde economieën. Ook tussen ontwikkelde en minder ontwikkelde economieën vindt relatief veel bartering plaats.² Over het algemeen is een negatief verband tussen de staat van de economie en het percentage ruilhandel waarneembaar.³

In tijden van (hyper)inflatie wordt bartering vaker gebruikt vanwege het verlies in koopkracht van de monetaire eenheid.⁴ Ook wanneer liquide middelen moeilijk verkrijgbaar zijn, bijvoorbeeld doordat banken weinig leningen verstrekken, wordt bartering relatief vaker als alternatief gebruikt. Bedrijven hoeven in dat geval geen schaarse liquide middelen vrij te maken om handel te drijven. Andersom geldt ook dat geen liquide middelen worden verkregen door de aanbiedende partij. Om deze reden geeft de Nederlandse barterorganisatie Bartering B.V. aan dat bartering geen structurele oplossing is voor bedrijven met onvoldoende liquide middelen, aangezien bepaalde verplichtingen geld vereisen.⁵

Bartertransacties dienen bijgehouden te worden op dezelfde wijze als transacties met geld. Wanneer de wet wordt nageleefd heeft bartering daardoor geen fiscaal voordeel. Desondanks wordt belastingontduiking door Noguera & Linz (2006) benoemd als één van de redenen waarom bartering in de praktijk wordt gebruikt.⁶ Hun onderzoek is echter gericht op Rusland, waar tot 1998 belasting werd geheven over omzet in plaats van winst. Op deze manier hadden Russische bedrijven een sterkere stimulans omzet uit bartering niet te vermelden.

Het gebruik van barters kent een aantal praktische bezwaren. Een voornaam probleem is het vaststellen van de ruilwaarde in absentie van een eenduidige waarde-eenheid. Bij het gebruik van geld hoeft iedere handelaar slechts de waarde van geld te kennen, een goede marktwerking zal vervolgens de prijzen vaststellen. Bij bartering dienen zij kennis te hebben van alle geruilde producten. Wanneer de verkoper het product beter op waarde weet te schatten dan de koper is er sprake van informatieasymmetrie. In het geval van informatieasymmetrie heeft de geïnformeerde partij een stimulans goederen of diensten van inferieure kwaliteit te leveren aan de ongeïnformeerde tegenpartij.⁷ Guriev & Kvassov (2004) benoemen deze mogelijkheid tot prijsdiscriminatie als één van de redenen waarom bartering ook in ontwikkelde economieën bestaansrecht heeft.⁸ Volgens hen verdwijnt bartering bij sterke concurrentie, aangezien een bepaalde machtspositie vereist is voor prijsdiscriminatie.

¹ Oxford Dictionaries (2011).

² Caves/Marin (1992), p. 1171.

³ Kim *et al.* (2001), p. 9; Schraven, J. (2005), p. 11; TradeXchange (2011).

⁴ Chen/Kao (2009), p. 119.

⁵ Jansen (2004).

⁶ Noguera/Linz (2006), p. 721.

⁷ Williamson/Wright (1994), p. 104; Banerjee/Maskin (1996), p. 963.

⁸ Guriev/Kvassov (2004), p. 333; Noguera/Linz (2006), p. 721.

Een andere tekortkoming is de ondeelbaarheid van goederen of diensten, waardoor het niet altijd mogelijk is een gelijkwaardige ruil uit te voeren.⁹ Het kan hierdoor moeilijk zijn een juiste partij voor de gewenste ruil te vinden, dit gegeven brengt bepaalde zoekkosten met zich mee.¹⁰ Bij bederfelijke goederen is het niet mogelijk deze voor langere tijd op te slaan, waarmee bartering verder wordt bemoeilijkt. Een hoge marktconcentratie is om deze redenen een voorwaarde voor een succesvolle bartermarkt.

2.2. Freigeld

De vrije economie, beter bekend onder haar Duitse naam *Freiwirtschaft*, is een economisch concept bedacht door Silvio Gesell.¹¹ De vrije economie is gebaseerd op de pijlers vrij geld, vrije handel en vrij land. Het concept van vrij geld of Freigeld kent een aantal eigenschappen die overeenkomen met de eigenschappen van bartering. Om deze reden worden varianten op Freigeld vaak gebruikt als ruilmiddel om bartering te faciliteren.

Het geld dat in de hedendaagse economie wordt gebruikt kent tegenstrijdige doelen. Enerzijds is de circulatie van geld vereist om de economie draaiende te houden, anderzijds biedt de superioriteit van geld over goederen en diensten reden het uit de circulatie te houden.¹² Hierbij dient opgemerkt te worden dat chartaal geld in de huidige economie een veel kleinere rol speelt dan tijdens de uitwerking van de theorie in 1916, en daarmee ook de tegenstrijdigheid in doelen beperkter is. Giraal geld wordt door banken gebruikt om leningen te verstrekken, waardoor het niet uit de circulatie wordt ontnomen. Een kritiek van hedendaagse aanhangers van de Freigeldtheorie op het huidige financiële systeem is dat banken voornamelijk investeren in financiële producten en onderling geld uitlenen, waarmee zij het bedrijfsleven niet ondersteunen.¹³

Volgens Gesell verliezen alle geproduceerde goederen na verloop van tijd hun waarde, behalve geld. Geld zou op deze manier een voordeel hebben boven andere goederen. Een andere reden waarom geld verkozen wordt boven het houden van goederen is de grotere liquiditeit, aangezien geld op vrijwel iedere tijd en plaats kan worden geruild. Deze eigenschappen maken geld tot een superieur goed, waardoor economische actoren een stimulans hebben geld vast te houden en zo uit de circulatie te ontnemen.¹⁴ Dit wordt voorkomen door het bieden van rente, waarna financiële instanties het beheerde kapitaal terugbrengen in de economie. Op deze manier hebben met name bezitters van grote hoeveelheden geld een sterke machtspositie, iets dat in de visie van Gesell ongewenste sociale consequenties heeft voor het grootste deel van de bevolking.¹⁵ Om dit te voorkomen zou Freigeld evenals goederen onderhevig moeten zijn aan een proces van waardeverlies.¹⁶ Hierdoor zou het concept van rente op termijn moeten verdwijnen, en heeft geld alleen nog

⁹ Guriev/Kvassov (2004), p. 333.

¹⁰ Guriev/Kvassov (2004), p. 341.

¹¹ Gesell (1916), p. 5.

¹² Gesell (1916), p. 181-182.

¹³ Henderson (2006); Gelleri (2009), p. 62.

¹⁴ Tobin (1958), p. 85-86.

¹⁵ Gesell (1916), p. 181-182.

¹⁶ Gesell (1916), p. 183; Dillard (1942), p. 348.

een functie als ruilmiddel. Gesell bedacht een systeem waarbij geldbiljetten middels datumstempels verlengd moesten worden, met een kleine betaling voor iedere stempel.

De klassieke verkeersvergelijking van Irvin Fischer omschrijft de volgende relatie tussen de monetaire en de reële economie:¹⁷

$$\text{Geldvoorraad} * \text{Circulatiesnelheid van geld} = \text{Prijsniveau} * \text{Transacties}$$

of in de oorspronkelijke Engelstalige vorm:

$$M(\text{oney}) * V(\text{elocity of money}) = P(\text{rice level}) * T(\text{ransactions value})$$

Door variërende rentes zal volgens Gesell de hoeveelheid geld in circulatie eveneens variëren, omdat bij lagere rentes minder reden is geld op een deposito te plaatsen. Als gevolg fluctueert de circulatiesnelheid van geld, die op haar beurt het prijspeil beïnvloedt en daarmee in inflatie dan wel deflatie resulteert.¹⁸ Omdat een lage circulatiesnelheid van geld de prijzen verlaagt,¹⁹ hebben consumenten een reden hun aankopen zo lang mogelijk uit te stellen. Om dit mechanisme tegen te gaan dient continu nieuw geld te worden ingebracht in de economie, wat door diverse economische stromingen als een oorzaak van prijsinflatie wordt gezien.²⁰ Gesell pleit voor een constante circulatiesnelheid en een constant prijspeil, zodat de conjunctuurbeweging tegengegaan wordt en economische crises niet meer voor zouden komen. Critici wijzen er echter op dat ook overproductie tot een economische crisis kan leiden.²¹

Volgens Gesell zou de hogere circulatiesnelheid zorgen voor een grotere welvaart, doordat per hoofd van de bevolking meer wordt geconsumeerd.²² Taghizadegan (2008) stelt dat een hogere circulatiesnelheid de welvaart niet automatisch vergroot, en dat een hogere consumptie moet worden gezien als gevolg van een grotere welvaart in plaats van de oorzaak.²³

John Keynes stelde dat Gesell ten onrechte aannam dat alleen geld een superieure liquiditeitspositie heeft.²⁴ Volgens hem zou men bij invoering van het systeem overstappen op waardevaste goederen als edelmetalen en buitenlandse valuta. Keynes beschouwde daarom inflatie als een betere methode om de economie te stimuleren. Gesell stipt echter aan dat goederen hogere opslagkosten hebben dan geld, waardoor ook zonder fysiek waardeverlies kosten gemaakt moeten worden.²⁵

¹⁷ Banerjee/Maskin (1996), p. 959.

¹⁸ Gesell (1916), p. 187.

¹⁹ Rost (2003), p. 25.

²⁰ Stein (1981), p. 139.

²¹ Herrmann/Rubbel (2005), p. 3.

²² Gesell (1916), p. 231.

²³ Taghizadegan (2008), p. 36.

²⁴ Keynes (1936), VI.23.vi.

²⁵ Gesell (1916), p. 11.

2.3. Complementaire valuta

Complementaire valuta's zijn ruileenheden die fungeren naast de bestaande geldeconomie. De gebruikte eenheden kennen een ander systeem dan regulier geld, vaak met kenmerken gebaseerd op Freigeld.²⁶ Over het algemeen speelt rente geen rol binnen deze systemen: de valuta is waardevast of vermindert in waarde met het verstrijken van de tijd. De systemen nemen een aantal belemmeringen van bartering weg, terwijl onderscheidende kenmerken kunnen worden behouden.

Er zijn diverse vormen van complementaire valuta's, die ook onderling sterke verschillen kennen. De meest voorkomende variant is het Local Exchange Trading System (LETS), een niet-commercieel regionaal handelsnetwerk waarbij met name particulieren onderling goederen en diensten uitwisselen. Daarnaast bestaan ook commerciële barterkringen gericht op bedrijven, vaak met een landelijke of internationale dekking. Regiogeld is een alternatieve betaaleenheid die door particulieren kan worden uitgegeven bij aangesloten bedrijven en organisaties binnen een bepaalde regio. Ook onderling kunnen bedrijven met regiogeld handelen.

2.3.1. Local Exchange Trading Systems

Een Local Exchange Trading System (LETS) is een regionaal handelsnetwerk dat gebaseerd is op bartering, maar in tegenstelling tot bartering gebruik maakt van een eenduidige ruileenheid. Deze ruileenheid is in waarde gelijk aan de reguliere geldeenheid, maar wordt ingezet op basis van wederzijds krediet. Een LETS is gericht op particulieren en heeft geen winstoogmerk.

Een mogelijke reden voor de vrij recente groei van regionale handelsnetwerken is de toenemende globalisering.²⁷ Doordat kapitaal wereldwijd kan worden ingezet, wordt dit vaak geïnvesteerd in gebieden waar de verwachte opbrengst het hoogst is. Met name rurale gebieden met onaantrekkelijke groeifactoren ervaren hierdoor desinvestering en kapitaalvlucht naar andere gebieden.²⁸ Een LETS kan in zulke gebieden mogelijk de lokale economie bevorderen.

Het sociale aspect speelt een belangrijke rol bij LETS'. Het versterken van de eenheid binnen een gemeenschap wordt door veel LETS' als een doelstelling benoemd.²⁹ Relatief veel deelnemers hebben een zwakkere sociaal-economische positie, organisaties hechten er waarde aan dat deze mensen via het systeem een maatschappelijke rol kunnen vervullen. Door een LETS kunnen mensen nieuwe contacten opdoen en additionele inkomsten genereren.

Een LETS maakt gebruik van het principe van wederzijds krediet.³⁰ Wanneer handelaar A goederen of diensten levert aan handelaar B, resulteert dit in een positief krediet voor handelaar A en een negatief krediet voor handelaar B. Handelaar A kan vervolgens het

²⁶ Thiel (2011), p. 18.

²⁷ Pacione (1997), p. 415.

²⁸ Pacione (1997), p. 415.

²⁹ Pacione (1997), p. 417.

³⁰ Voor de volgende beschrijving zie Pacione (1997), p. 416-417.

opgebouwde krediet besteden bij een andere handelaar binnen het netwerk. De kredietbalans van alle betrokken leden wordt centraal bijgehouden en is voor iedereen inzichtelijk. Tegenwoordig wordt hiervoor vaak open-sourcesystemen gebruikt, dit verlaagt de administratieve werkdruk voor de organisatie aanzienlijk.³¹ In Appendix A wordt een vereenvoudigd voorbeeld van een LETS gegeven.

Vaak zijn zowel positieve als negatieve limieten vastgesteld, die niet overschreden mogen worden. Er wordt geen rente gerekend over de uitstaande kredieten. Om deze reden heeft het opsparen van krediet geen financieel voordeel, en worden leden aangemoedigd opgebouwde kredieten snel te spenderen. In de in Paragraaf 2.2 genoemde vergelijking van Fisher betekent dit een hogere circulatiesnelheid in vergelijking met reguliere valuta, waardoor met eenzelfde geldhoeveelheid een grotere reële economie kan worden gerealiseerd. Op deze manier zou de hogere circulatiesnelheid moeten leiden tot meer welvaart voor de betrokken handelaren.

In de praktijk behalen leden van een regionaal handelsnetwerk vaak slechts kleine omzetten uit het systeem.³² Het gebrek aan groei-impulsen is een structurele reden dat LETS' slechts langzaam groeien. Leden kunnen diensten of goederen afnemen, maar hebben vervolgens geen prikkel hun negatieve kredietpositie te neutraliseren.³³ Vaak is de actieve ledenkern te klein om het systeem draaiende te houden, waardoor de activiteit naar verloop van tijd daalt. Om het systeem op langere termijn te laten draaien zou iedere deelnemer ongeveer evenveel moeten leveren als afnemen. Doordat deelnemers hiertoe geen contractuele verplichting hebben, kan de organisatie slechts beperkte druk uitoefenen kredieten af te lossen.

2.3.2. Barterkring

De opzet van een barterkring (ook wel Barter Exchange of Trade Exchange) is vrijwel gelijk aan die van een LETS. In tegenstelling tot een LETS is een barterkring echter commercieel en primair gericht op bedrijven.³⁴ Ook kunnen barterorganisaties als tussenpersoon en onderhandelaar fungeren, waar bij een LETS direct contact tussen handelende partijen plaatsvindt. Barterorganisaties halen hun inkomsten uit rekening- en transactiekosten. Een ander verschil is dat een LETS in een klein geografisch gebied opereert, waar een barterkring over het algemeen een landelijke of internationale dekking heeft. De International Reciprocal Trade Association schatte in 2008 de waarde van wereldwijde bartertransacties binnen barterkringen op tien miljard Amerikaanse dollars.³⁵

Een barterkring kan worden gebruikt om nieuwe zakelijke contacten op te doen, en zo de klantenkring uit te breiden. Veel bartertransacties worden gebruikt voor de verkoop van producten die in de reguliere markt moeilijk verkoopbaar zijn, zoals overproductie of restpartijen.³⁶ Het is mogelijk een deel van een transactie uit te voeren in euro's en het andere

³¹ Social Trade Organisation (2005).

³² Pacione (1997), p. 424.

³³ Douthwaite, R. (2003).

³⁴ Qoin (2010).

³⁵ Time.com (2009).

³⁶ Qoin (2010).

deel in de complementaire eenheid. Veel deelnemers verkiezen een systeem waarbij deze verhouding 50/50 is.³⁷

Het bekendste voorbeeld van een barterkring is de WIR. In de loop der tijd heeft dit systeem echter een aantal veranderingen gekend, waardoor het op belangrijke punten afwijkt van andere barterkringen. De WIR (afkorting voor *Wirtschaftsring* of economische kring) werd in 1934 in Zwitserland opgericht als reactie op de economische crisis van 1929 en de daaropvolgende liquiditeitstekorten voor met name het MKB.³⁸ De WIR wordt beheerd door de WIR Bank en is gebaseerd op de ideeën van Silvio Gesell. In tegenstelling tot Freigeld is binnen dit systeem echter wel ruimte voor rente. Over WIR-deposito's wordt geen rente uitgekeerd, over kredieten wordt een rente gevraagd die lager ligt dan de gangbare rente. Het verstrekken van krediet is mogelijk doordat men een bankvergunning bezit, en vindt plaats op basis van een onderpand. Kredietverstrekking vindt alleen plaats door de WIR Bank, niet onderling tussen bedrijven. De WIR heeft een waarde gelijk aan die van de Zwitserse Frank. In totaal zijn 60.000 bedrijven binnen het Zwitserse MKB aangesloten bij de WIR, sinds enkele jaren richt de bank zich ook op particulieren. In 2003 genereerden zij een jaarmzet van 1,65 miljard Zwitserse frank in WIR, met een uitstaand kapitaal gelijk aan 784.4 miljoen frank.³⁹

2.3.3. Regionaal geld

Regionaal geld is een alternatieve geldeenheid die alleen in een bepaalde regio wordt gebruikt. Het concept vertoont sterke gelijkenissen met een LETS of barterkring, met als verschil dat bij regionaal geld een waardebewijs wordt uitgegeven, waar bij de andere systemen transacties middels een kredietbalans worden verwerkt. Doordat regionaal geld voor gebruik moet worden ingekocht met regulier geld, zijn in tegenstelling tot een LETS liquide middelen nodig voor een transactie. Regiogeld wordt zowel door particulieren als door (kleinere) bedrijven en organisaties gebruikt.

Doordat de ruileenheid alleen binnen het regionale netwerk kan worden uitgegeven, worden leden gestimuleerd lokale substituten voor hun inkopen te vinden. Critici stellen dat regionaal geld plaatselijk de omzet vergroten, maar op landelijk of supranationaal niveau de concurrentiepositie verzwakken. Ook wijzen zij erop dat door alleen te werken met plaatselijke particulieren en kleine organisaties schaalvoordelen teniet worden gedaan.

In Duitsland zijn gedurende het laatste decennium enkele tientallen vormen van regiogeld opgericht. De Chiemgauer uit Beieren is hiervan de grootste, met 600 aangesloten bedrijven, 2500 consumenten en een omzet van 3.6 miljoen euro in 2008.⁴⁰ Bij aankoop van Chiemgauers wordt een bonus van 3% uitgekeerd, deze bonus dient te worden geschonken aan een non-profitorganisatie. Het terugwisselen van Chiemgauers naar euro's kost 5%. Verder wordt een verdragingsrente van 2% per kwartaal berekend, deze wordt betaald wanneer een datumstempel wordt afgehaald om het biljet geldig te houden.

³⁷ Perman, S. (2008).

³⁸ Voor de volgende beschrijving zie WIR Bank Genossenschaft (2009).

³⁹ Stodder (2009), p. 81.

⁴⁰ Voor de volgende beschrijving zie Gelleri (2009), p. 69-72.

Hoewel het Duitse regiogeld alleen te spenderen is in het gebied van uitgave, worden systemen toegepast die het mogelijk maken verschillende soorten regiogeld uit te wisselen. Wanneer bedrijven regiogeld niet meer kwijt kunnen binnen de eigen regio, wordt zo een alternatief geboden voor het terugwisselen naar euro's.

3. Huidige situatie Gelre

3.1. Systeem Gelre

De Gelre is de eerste vorm van regionaal geld in Nederland. Gelre Handelsnetwerken fungeert als uitgever en beheerder van dit regionale geld. Particulieren en bij het netwerk aangesloten bedrijven kunnen Gelres inkopen met euro's, bedrijven hebben daarnaast de mogelijkheid Gelres terug te wisselen. Dit maakt het mogelijk een overschot aan regionaal geld in te ruilen wanneer onvoldoende mogelijkheden zijn dit uit te geven. Momenteel zijn ongeveer 100 bedrijven aangesloten bij de Gelre. In totaal circuleert rond de 3000 Gelre, gemiddeld worden 1 à 2 aankopen per maand in Gelre verricht binnen het netwerk. In de meeste gevallen wisselen deelnemers die een betaling in Gelre ontvangen deze om in euro's, in plaats van deze binnen het netwerk te besteden.

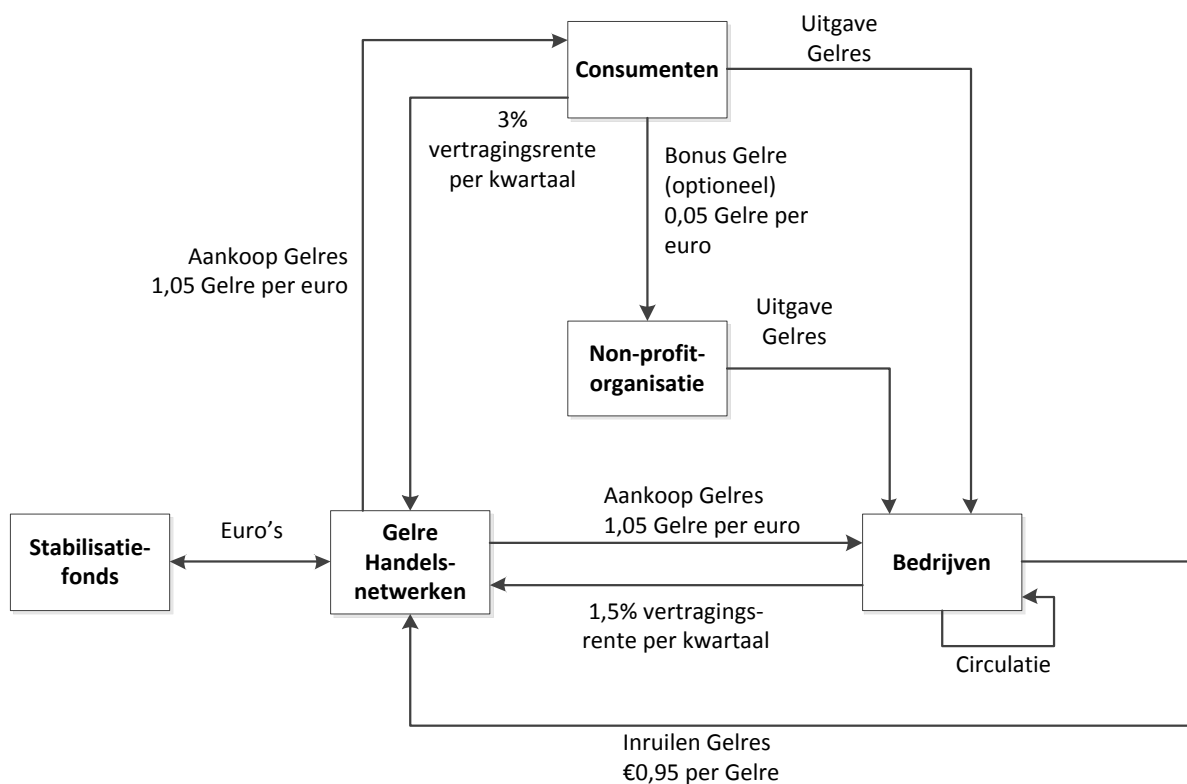
Particulieren kunnen papieren Gelres kopen bij een aantal uitgiftepunten. Zij ontvangen hierbij voor iedere euro 1,05 Gelre. De bonus van 5% kan zelf worden gehouden of worden geschonken aan een vereniging of goededoelenorganisatie die is aangesloten bij de Gelre. De consument kan deze instantie zelf kiezen, ook is het mogelijk de bonus naar rato te verdelen over alle aangesloten verenigingen. In de praktijk besluiten de meeste particulieren hun bonus zelf te houden. Particulieren kunnen hun Gelres besteden bij alle aangesloten bedrijven, waarbij de waarde in Gelres gelijk is aan de waarde in euro's. Eventueel wisselgeld kan zowel in euro's als in Gelres worden uitgekeerd, om transacties zoveel mogelijk in Gelres uit te voeren is gepast betalen gewenst. Papieren Gelres zijn drie maanden geldig, zij kunnen verlengd worden middels een datumstempel tegen 3% van de nominale waarde. Gelres die niet tijdig gestempeld worden verliezen hun volledige waarde.

Alle in Gelderland gevestigde bedrijven die binnen het MKB vallen kunnen zich aansluiten bij de Gelre, zij worden dan abonneementhouder bij Gelre Handelsnetwerken. Deze bedrijven verklaren dat zij betalingen in Gelres zullen accepteren tegen een waarde gelijk aan die in euro's. Bedrijven kunnen Gelres zelf inkopen op soortgelijke wijze als particulieren (inclusief de bonus van 5%), of ontvangen deze door betalingen van particulieren of andere bedrijven. Zij betalen wel een lagere verpagingsrente dan particulieren, namelijk 1,5% van de nominale waarde voor een stempel met een geldigheid van drie maanden. Gelre Handelsnetwerken wil met de verpagingsrente ook bedrijven stimuleren hun Gelres vlot te besteden, door het momenteel beperkte netwerk zijn bedrijven hiertoe echter niet altijd direct in staat. Bedrijven kunnen Gelres inruilen tegen euro's bij Gelre Handelsnetwerken, zij ontvangen hierbij €0,95 per Gelre. Het verschil in wisselkoers wordt benut om de bonus van 5% bij aankoop te financieren. Deze wisselstructuur houdt in dat voor 1,05 Gelre €0,9975 wordt uitgekeerd, naast de dekking van de bonus houdt Gelre Handelsnetwerken daardoor een minimaal bedrag in euro's over aan een directe wisseltransactie.

Voor de diensten die Gelre Handelnetwerken levert betalen de aangesloten bedrijven maandelijks een vergoeding van 10 Gelre. Transacties zijn kosteloos, zodat geen belemmering zit op de hoeveelheid transacties die een bedrijf uitvoert. De Gelres die worden ontvangen als abonnementskosten en als gevolg van de verpagingsrente worden door Gelre Handelnetwerken weer uitgegeven, zodat de hoeveelheid Gelres in circulatie niet krimpt. Wezenlijk fungeert Gelre Handelnetwerken hierdoor zelf ook als één van de bedrijven binnen het netwerk. Doordat veel gebruik wordt gemaakt van vrijwillige diensten, kunnen de kosten om het netwerk te beheren relatief laag blijven.

De euro's die Gelre Handelnetwerken ontvangt worden door een onafhankelijke stichting in een stabilisatiefonds beheerd. Op deze manier kan Gelre Handelnetwerken de euro's die tijdelijk in beheer zijn niet voor eigen doeleinden gebruiken. Doordat deelnemers op ieder moment hun Gelres moeten kunnen omruilen voor euro's, dient het aantal euro's in het fonds minimaal gelijk te zijn aan de nominale waarde van de circulerende Gelres. De opbrengsten die de stichting genereert blijven binnen het fonds.

In Figuur 1 wordt de circulatiestructuur van de Gelre schematisch weergegeven:

Figuur 1 - Circulatie Gelre in huidige werkwijze

In Appendix C wordt het gebruiksproces per gebruikersgroep weergegeven.

3.2. Voormalige telebankierservice Gelre

Vanwege de beperkingen van het werken met louter papieren Gelres voerde Gelre Handelnetwerken in 2008 een telebankierservice in waarmee bedrijven via het internet elkaar in Gelres konden betalen. Bedrijven kregen beschikking over een elektronische

betaalrekening, waarop zij papieren Gelres konden storten. De papieren Gelres werden hierbij ingewisseld voor een elektronisch saldo. Over een positief saldo werd een vertragingsrente van 6% per jaar berekend, deze werd dagelijks in rekening gebracht en automatisch voldaan in Gelres. Het doel van de frequente waardevermindering was een constante stimulatie van de circulatiesnelheid, waar bedrijven papieren Gelres tot drie maanden kosteloos konden vasthouden.

De elektronische betaaldienst werd in juli 2008 gesloten, omdat werd geoordeeld dat deze niet rechtsgeldig was. Sindsdien opereert het netwerk alleen met de chartale vorm van de Gelre. In Hoofdstuk 3.3 wordt nader toegelicht op welke grond de elektronische betaaldienst verboden werd verklaard.

3.3. Juridisch kader huidig systeem Gelre

Zowel De Nederlandsche Bank (DNB) als de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op financiële instellingen binnen Nederland, maar hebben een verschillende invalshoek. DNB richt zich voornamelijk op de naleving van financiële verplichtingen (prudentieel toezicht), AFM op het gedrag binnen de markt (gedragstoezicht). Beide instituten opereren volgens de Wet op het financieel toezicht (Wft). Wanneer een instelling binnen het kader van deze wet opereert, valt deze onder toezicht van DNB en/of AFM. In veel gevallen is ook een vergunning vereist die door deze instituten verstrekt moet worden. Het is dan wettelijk niet toegestaan zonder vergunning werkzaamheden uit te voeren die omschreven staan in de wetgeving. Gelre Handelsnetwerken is met de huidige werkwijze niet vergunningplichtig, de uitzonderingspositie waaronder men valt wordt beschreven in het wetsartikel betreffende opvorderbare gelden.

De Wet financieel toezicht is veelal open en ruim geformuleerd. Hierdoor is het in sommige gevallen mogelijk niet-voorzien handswijzen toch onder financieel toezicht te plaatsen. De toezichthouders baseren hun beleid mede op juridische voorstellen en veelvoorkomende vragen.⁴¹ Men zoekt daarbij aansluiting met Europese richtlijnen, deze geven onder meer aan voor welke instanties en handelingen het wenselijk is dat zij onder toezicht staan. Het is gebruikelijk dat financiële instellingen een onderbouwd voorstel aanleveren ter beoordeling door de toezichthouder, alleen de rechterlijke macht heeft de mogelijkheid een bindende uitspraak te doen.⁴² Het is daardoor mogelijk een beslissing van de toezichthouder juridisch aan te vechten.

3.3.1. Opvorderbaar geld

Opvorderbaar geld is geld waarvan de verkrijger de nominale waarde op enig moment moet terugbetalen aan de verstrekker.⁴³ Van welke partijen dit geld ontvangen wordt en met welk doel is hiervoor niet van belang. Het aantrekken van opvorderbare gelden is in Nederland verboden, zoals beschreven in Artikel 3:5 van de Wft:

⁴¹ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1533.

⁴² Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1533.

⁴³ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1535.

“Het is verboden in Nederland in de uitoefening van een bedrijf buiten besloten kring opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen aan te trekken, ter beschikking te verkrijgen of ter beschikking te hebben.”

Op dit lid zijn een aantal uitzonderingen, het volledige wetsartikel is te vinden in Appendix B. Een aantal instanties, zoals banken en overheden, hebben wel toestemming opvorderbare gelden aan te trekken. Zonder bankvergunning valt Gelre Handelsnetwerken binnen geen van de genoemde uitzonderingsposities. Het is echter ook mogelijk een al dan niet tijdelijke vrijstelling van DNB te krijgen, *“indien de aanvrager aantoont dat de belangen die dit deel beoogt te beschermen voldoende worden beschermd.”*

De definitie van een professionele marktpartij wordt gegeven in Artikel 1:1 van de Wft. Het betreft degenen die onder prudentieel toezicht en/of gedragstoezicht staan, de klanten van Gelre Handelsnetwerken behoren niet tot deze groep.

In Artikel 1:1 wordt eveneens de term ‘besloten kring’ toegelicht. Deze wordt omschreven als *“een kring, die bestaat uit personen of vennootschappen waarvan een persoon of vennootschap opvorderbare gelden ter beschikking krijgt.”*. Vereiste voorwaarden voor een besloten kring zijn dat:

- *de kring nauwkeurig is omschreven*
- *er sprake is van vooraf bepaalde, toetsbare toetredingscriteria*
- *er geen eenvoudige toetreding tot de kring mogelijk is*
- *de geldgevers reeds een andere juridische niet-financiële relatie met de geldnemer hebben, welke relatie inzicht geeft in de financiële toestand van de geldnemer (bijvoorbeeld een relatie van familierechtelijke, arbeidsrechtelijke, rechtspersoonlijke of vennootschappelijke aard)*

In de Memorie van Toelichting wordt verder gesteld dat de juridische relatie tussen de partijen al dient te bestaan voordat het voornemen bestaat om gelden aan te trekken. Ook mag een besloten kring niet geconstrueerd worden. Het is duidelijk dat Gelre Handelsnetwerken niet aan deze aanvullende voorwaarden kan voldoen, aangezien zij juist partijen aantrekken met het doel opvorderbare gelden te verkrijgen.

Op basis van deze wetsartikelen kan geconcludeerd worden dat Gelre Handelsnetwerken in principe onder Lid 1 van Artikel 3:5 valt, en daarmee geen toestemming heeft opvorderbaar geld aan te trekken. Het aantrekken van opvorderbaar geld is toegestaan met een bankvergunning of wanneer DNB expliciet vrijstelling verleent voor een bepaalde werkwijze.

In de Memorie van Toelichting worden een aantal uitzonderingen omschreven, waarbij geld wordt aangetrokken zonder dat dit als opvorderbaar geld wordt beschouwd. Eén van deze uitzonderingen is een papieren waardebon, deze uitzondering maakt onder meer het bestaan van bijvoorbeeld cadeaubonnen mogelijk. Doordat papieren Gelres een claim zijn met een nominale waarde van €0,95 valt de Gelre onder deze uitzonderingspositie, waardoor deze niet wordt beschouwd als opvorderbaar geld.

De voormalige telebankierservice van Gelre Handelsnetwerken maakte gebruik van elektronisch geld dat opvorderbaar was voor euro's. Dit elektronische geld valt niet onder één van de uitzonderingsposities waarop het verbod niet van toepassing is. Op deze grond oordeelde DNB dat Gelre Handelsnetwerken in overtreding was door het aanbieden van opvorderbaar geld in elektronische vorm.

3.3.2. Betaaldiensten

Het aanbieden van betaaldiensten valt onder de regelgeving van de Wet financieel toezicht. Het begrip betaaldiensten is ruim gedefinieerd door de wetgever, en omvat vrijwel alle diensten met betrekking tot betaalrekeningen en betalingstransacties.⁴⁴ Onder meer de volgende omschrijvingen van betaaldiensten waren van toepassing op Gelre Handelsnetwerken toen zij een elektronische rekening aanboden:

“Diensten waarbij de mogelijkheid wordt geboden contanten op een betaalrekening te plaatsen alsook alle verrichtingen die voor het exploiteren van een betaalrekening vereist zijn.”

“Uitvoering van betalingstransacties, met inbegrip van geldovermakingen, op een betaalrekening bij de betaaldienstverlener van de gebruiker of bij een andere betaaldienstverlener.”

Degene die dergelijke diensten aanbiedt wordt een betaaldienstverlener genoemd. De toezichthouder maakt hierbij een onderscheid tussen betaalinstellingen en overige betaaldienstverleners. Betaalinstellingen dienen een vergunning te bezitten en vallen onder doorlopend prudentieel toezicht. Overige betaaldienstverleners hoeven geen vergunning te bezitten, maar moeten zich wel aan een aantal voorwaarden houden op gebieden als informatievoorziening, contractvoorwaarden en rechten en plichten. In Artikel 1.5a van de Wft wordt een aantal handelingen beschreven die niet onder de definitie van betaaldiensten vallen, het betreft hier vooral diensten waarbij uitsluitend gebruik wordt gemaakt van chartaal geld of papieren tegoedbonnen. Een andere uitzonderingspositie, waarbij niet op voorhand duidelijk is of deze van toepassing is op Gelre Handelsnetwerken, is Punt k:

“het verrichten van betalingstransacties ten behoeve van de aankoop van goederen of diensten die worden uitgevoerd met betaalinstrumenten die uitsluitend kunnen worden gebruikt (...) op grond van een handelsovereenkomst met de uitgevende instelling binnen een beperkt netwerk van dienstverleners of voor een beperkte reeks goederen en diensten.”

Deze definitie komt overeen met de werkwijze van Gelre Handelsnetwerken. De handelsovereenkomst binnen een beperkt netwerk is vergelijkbaar met het netwerk van Gelre, het wetsartikel spreekt echter alleen van dienstverleners. De beperkte reeks goederen die wordt genoemd lijkt niet van toepassing op het netwerk, aangezien geen restricties worden gesteld aan de aangeboden goederen. Er is dus geen volledige overeenkomst tussen de beschreven uitzonderingspositie en de werkwijze van Gelre Handelsnetwerken, onduidelijk is hoe de toezichthouder hierover zou oordelen.

⁴⁴ Kupperman/Bolkenstein (2009).

Een betaaldienstverlener hoeft geen vergunning aan te vragen wanneer het gemiddelde bedrag aan transacties niet hoger is dan €3.000.000 per maand, de beleidsbepalers nooit veroordeeld zijn geweest voor financiële delicten en transacties alleen binnen Nederland worden uitgevoerd.⁴⁵ Wel moet DNB worden ingelicht wanneer een organisatie voornemens is betaaldiensten aan te bieden. Gelre Handelsnetwerken valt binnen het omschreven kader van een betaaldienstverlener, en kan daardoor zonder een vergunning voor een betaalinstelling betaalrekeningen aanbieden. Kredietinstellingen met een vergunning hoeven geen aparte vergunning aan te vragen voor het aanbieden van betaaldiensten.

Op de regelgeving voor betaaldienstverleners zonder vergunning wordt in dit verslag niet in detail ingegaan. Van belang zijn onder meer Artikel 4:22 (informatievoorziening volgens regelgeving), 4:25b (rechten en plichten van verlener en gebruikers) en 5:88 (deelname aan en bescherming van het systeem).⁴⁶ Het betreft geen regelgeving die Gelre Handelsnetwerken direct in zijn werkwijze belemmert, wel dient men het systeem in te richten in overeenstemming met deze regels en op de hoogte te blijven van veranderingen die relevant zijn voor betaaldienstverleners.

4. Nieuwe situatie Gelre

4.1. Gewenste werkwijze Gelre Handelsnetwerken

De huidige werkwijze van Gelre Handelsnetwerken kent een aantal beperkingen, waardoor niet aan alle doelstellingen kan worden voldaan. Het voornaamste gebrek is dat het, in tegenstelling tot een barterkring of een LETS, niet mogelijk is kredieten te verstrekken. Bedrijven moeten altijd eerst Gelres met euro's aankopen voordat zij een transactie kunnen uitvoeren, waardoor beschikbare liquide middelen een vereiste zijn. Gelre Handelsnetwerken zou graag een methode bieden waarbij het MKB eenvoudig krediet in Gelres kan verkrijgen, zonder dat hiervoor een dekking in euro's tegenover staat.

Een andere belemmering is dat altijd een stroom van papiergeld vereist is. Met name voor de deelnemende bedrijven is dit een significante beperking, aangezien zij bij iedere transactie Gelres fysiek moeten overdragen aan de wederpartij. Daarnaast is het vanuit veiligheidsoogpunt ongewenst dat men met grote bedragen over straat moet. Vanwege het verbod op het aantrekken van opvorderbare gelden is het in de huidige situatie echter niet mogelijk met elektronische Gelres te werken.

Gelre Handelsnetwerken heeft het plan opgevat deze tekortkomingen op te lossen door de gegarandeerde terugbetaling in euro's af te schaffen. In plaats daarvan wordt een online marktplatform opgezet, waar aangesloten bedrijven Gelres vrij kunnen verhandelen tegen euro's. Door het vervallen van de garantie op een terugbetaling van de nominale waarde zou de werkwijze niet langer als het aantrekken van opvorderbare gelden worden beschouwd, en daarmee meer speelruimte kunnen bieden.

⁴⁵ Art. 1a Vrijstellingsregeling Wft (2011).

⁴⁶ Claassen/Snijders (2010), p. 83-84.

Wanneer het in dit nieuwe systeem juridisch niet vereist is een volledige dekking van de circulerende Gelres aan te houden, zou Gelre Handelsnetwerken krediet kunnen verstrekken aan bedrijven. Dit krediet zal rentevrij worden verstrekt, wel dient een kleine vergoeding betaald te worden voor de administratieve kosten. Deze manier van kredietverstrekking is vergelijkbaar met de wijze zoals primaire banken geld scheppen; eenmaal terugbetaald worden de kredieten weer vernietigd. Kredieten kunnen terugbetaald worden met de Gelres die het bedrijf in de tussentijd verdiend heeft. Indien onvoldoende Gelres zijn verdiend om het krediet terug te betalen, zal men Gelres bij moeten kopen om de schuld af te lossen.

Een ander punt dat bij deze werkwijze openstaat, is of de mogelijk bestaat papieren Gelres weg te geven, zonder dat deze door euro's gedekt zijn. Om de wisselkoers niet te verstoren zou slechts een klein gedeelte van de Gelres weggegeven kunnen worden, desondanks ziet Gelre Handelsnetwerken dit als mogelijkheid de hoeveelheid Gelres in circulatie te vergroten.

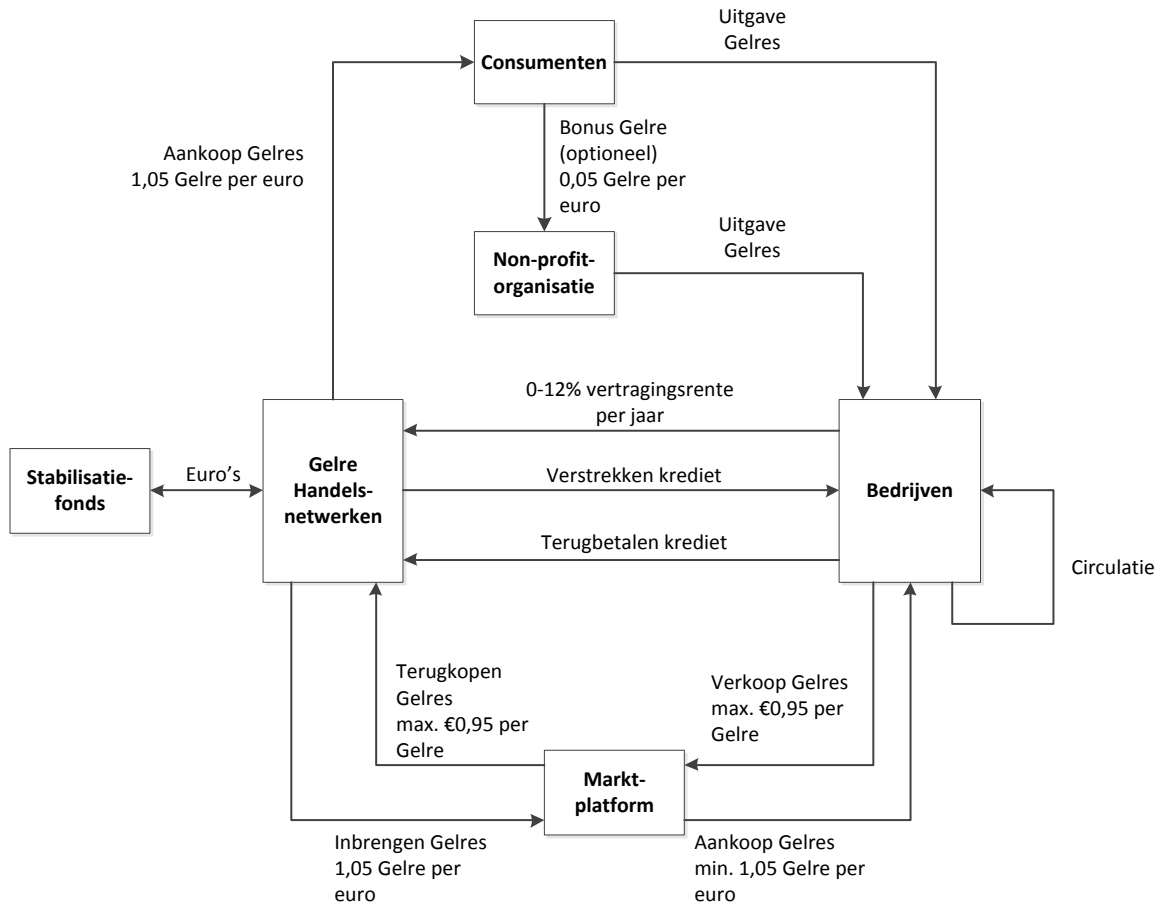
In de opzet van de verpagingsrente vinden enkele wijzigingen plaats. De verpagingsrente op papieren Gelres komt te vervallen. In de visie van Gelre Handelsnetwerken zullen papieren Gelres slechts een klein aandeel hebben in het nieuwe systeem. De stimulans tot snellere uitgave zou dan niet meer opwegen tegen de logistieke moeilijkheden die de datumstempels met zich meebrengen. De jaarlijkse verpagingsrente op elektronische Gelres zal variëren tussen de 0 en 12 procent. Het exacte percentage wordt bepaald op basis van de gewenste groei van de hoeveelheid Gelres in circulatie en de gewenste circulatiesnelheid. Verder is ook de grootte van het netwerk van belang; met minder deelnemende bedrijven zijn er minder mogelijkheden tot uitgave, de verpagingsrente zal dan worden verlaagd.

Op het online marktplatform kunnen alle aangesloten bedrijven verkregen Gelres te koop aanbieden. Deze verkoop zal plaatsvinden middels een veilingsysteem, waarbij bedrijven een vraagprijs aan kunnen geven met een maximum van €0,95 per Gelre. Dit is tevens een natuurlijk maximum, aangezien Gelre Handelsnetwerken zelf altijd tegen deze prijs zal verkopen. De Gelres met de laagste vraagprijs zullen als eerste worden verkocht. Doordat Gelres binnen het netwerk nog altijd één euro waard zijn, verwacht Gelre Handelsnetwerken dat er voldoende vraag zal zijn. De vraagprijs zou hierdoor in de praktijk relatief dicht bij de €0,95 liggen.

Gelre Handelsnetwerken zal zelf ook als handelende partij aanwezig zijn op het platform. Zij zien een regulerende rol voor henzelf, waarbij men Gelres opkoopt in geval van een overschot en aanbiedt wanneer hier vraag naar is. Het doel hierbij is de wisselkoers zo dicht mogelijk bij €0,95 te houden. Wanneer een verkoper te lang moet wachten op een aanbod of genoeg moet nemen met een te lage koers, zal Gelre Handelsnetwerken als koper handelen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de euro's in het stabilisatiefonds. In tegenstelling tot de huidige situatie biedt Gelre Handelsnetwerken echter geen gegarandeerde terugbetaling van de nominale waarde.

Door verkochte Gelres te dekken met euro's in het stabilisatiefonds en uitgeleende Gelres met de verplichting tot terugbetaling van de debiteuren, zijn alle Gelres in circulatie gedekt. De nader te onderzoeken mogelijkheid Gelres weg te geven is hierbij buiten beschouwing gelaten. Gelre Handelsnetwerken verwacht met deze dekking, in combinatie met de eigen

regulerende rol, dat het mogelijk is de wisselkoers op een stabiel niveau te houden. Wanneer Gelres worden weggegeven zijn deze niet gedekt, waardoor deze een destabiliserend effect kunnen hebben. In Figuur 2 wordt een circulatieschema van de nieuwe werkwijze weergegeven.

Figuur 2 - Circulatie Gelre in nieuwe werkwijze

Voor particulieren wordt het systeem vereenvoudigd, doordat de vertragingsrente op papieren Gelres vervalt. Verder is er de mogelijkheid Gelres gratis te ontvangen in plaats van te kopen, het is nog niet duidelijk of en op welke wijze dit in de praktijk wordt uitgevoerd. Het systeem met bonusuitkeringen aan verenigingen bleek in de praktijk niet succesvol door zowel het gebrek aan donaties als de inzet van de verenigingen zelf, waardoor is besloten dit systeem stop te zetten. Verenigingen hebben daardoor geen uitzonderingspositie meer. Als zij deel willen nemen aan de Gelre, worden zij onder dezelfde voorwaarden als bedrijven abonneementhouder. Gelre Handelsnetwerken coördineert niet langer giften richting deze organisaties, wanneer particulieren of bedrijven willen doneren dienen zij dit op eigen initiatief te doen.

Het marktplatform biedt nieuwe functionaliteiten aan bedrijven en Gelre Handelsnetwerken, tevens nemen bedrijven hiermee zelf de omwisselfunctie over. Ook de mogelijkheid kredieten te ontvangen verandert het proces voor deze gebruikersgroepen. De aangepaste processchema's zijn te vinden in Appendix D.

Samengevat wijkt de nieuwe werkwijze van Gelre Handelsnetwerken op de volgende punten af:

- De garantie op het terug kunnen wisselen van Gelres naar euro's verdwijnt.
- Gelre Handelsnetwerken kan rentevrije kredieten verstrekken die niet gedekt zijn door euro's.
- Gelre Handelsnetwerken kan Gelres weggeven die niet gedekt zijn door euro's.
- Bedrijven kunnen elektronische Gelres ontvangen en uitgeven.
- Bedrijven kunnen onderling Gelres verhandelen tegen een variabele koers in euro's.
- De verdragingsrente op papieren Gelres vervalt.
- De verdragingsrente op elektronische Gelres wordt variabel.
- Verenigingen hebben niet langer een speciale positie.

4.2. Reikwijdte van de Wft

Om na te gaan of de geplande werkwijze van Gelre Handelsnetwerken toegestaan is volgens de Wet financieel toezicht, dient eerst na te worden gegaan of men binnen de reikwijdte van deze wet valt. Afdeling 1:1:2 van de Wft beschrijft de reikwijdte met betrekking tot financiële ondernemingen, Afdeling 1:1:3 met betrekking tot financiële diensten.

In Hoofdstuk 3 is al aangegeven dat Gelre Handelsnetwerken door het beheer van betaalrekeningen kan worden aangemerkt als een betaaldienstverlener zonder vergunningplicht. Deze positie blijft onveranderd wanneer men volgens de nieuwe werkwijze zou gaan handelen. Nader onderzoek wijst uit dat men met de nieuwe handelswijze ook als elektronischgeldinstelling aangemerkt kan worden. In de volgende paragraaf wordt deze stellingname toegelicht.

4.2.1. Gelre Handelsnetwerken als elektronischgeldinstelling

Sinds 2002 is de elektronischgeldinstelling (afgekort tot egi) wettelijk gedefinieerd als

“degene die, geen bank zijnde, zijn bedrijf maakt van het ter beschikking verkrijgen van gelden in ruil waarvoor elektronisch geld wordt uitgegeven waarmee betalingen kunnen worden verricht ook aan anderen dan degene die het elektronisch geld uitgeeft”

De volledige omschrijving zoals gegeven door DNB is te vinden in Appendix E. Elektronisch geld wordt hierin onder meer omschreven als een geldswaarde die op afstand is opgeslagen in een centrale rekeningadministratie. Een bank- of girorekening wordt niet als elektronisch geld maar als giraal geld gedefinieerd. De geplande werkwijze van Gelre Handelsnetwerken lijkt aan de omschrijving van een egi te voldoen: euro's worden verkregen in ruil voor elektronische Gelres die bij andere bedrijven gespendeerd kunnen worden. Een onduidelijk onderdeel aan de definitie is echter wat geld zelf exact inhoudt, dit begrip is namelijk niet gedefinieerd in de wetgeving. De Europese richtlijn voor elektronisch geld spreekt onder meer van *‘een monetaire waarde’* en *‘een vervangingsmiddel voor muntstukken en bankbiljetten’*,⁴⁷ dit kan opgevat worden als een vervanger voor de euro. De Jong & Wever (2009) stellen dat

⁴⁷ Richtlijn 2009/110/EG (2009).

virtuele valuta voldoen aan de omschrijving van een opgeslagen geldwaarde.⁴⁸ De voornaamste grond om de elektronische Gelre als opgeslagen geldwaarde te beschouwen is dat deze binnen het netwerk contractueel een vaste waarde in euro's heeft.

Niet iedere egi is verplicht een vergunning te hebben. Eén van de eisen voor vrijstelling is echter dat elektronische waardedragers een maximale waarde van € 150 hebben. Deze limiet is geen reële optie voor Gelre Handelsnetwerken, aangezien bedrijven dan niet meer dan 150 Gelre op hun rekening zouden kunnen hebben. Met waardedragers zoals betaalkaarten is het eenvoudiger binnen deze limiet te blijven, aangezien niet is voorgeschreven dat een persoon of bedrijf slechts één waardedragers mag bezitten.

In de praktijk komt het voor dat bedrijven volgens de Europese richtlijnen als egi aangemerkt kunnen worden, maar desondanks niet als dusdanig worden beoordeeld door DNB. Een voorbeeld hiervan zijn enkele cadeaubonbedrijven. Zij geven cadeaubonnen uit in de vorm van elektronisch geld, soms met een waarde boven de €150, waarmee bij verschillende bedrijven kan worden betaald. Desondanks worden deze bedrijven momenteel toch niet als egi aangemerkt.⁴⁹ Ook telecombedrijven zijn een voorbeeld van instellingen die vooralsnog niet als egi worden beschouwd, ondanks dat zij prepaidtegoed verstrekken dat aan de richtlijnen voldoet.⁵⁰ De Nederlandsche Bank heeft aangegeven dat bij deze beslissingen meespeelt of de richtlijnen van de Europese Commissie hebben voorzien dat dergelijke organisaties onder financieel toezicht zouden moeten vallen.⁵¹

Zowel egi's met als zonder vergunning moeten aan een aantal wettelijke vereisten voldoen.⁵² Wanneer elektronisch geld wordt uitgegeven, mag de waarde hiervan ten hoogste gelijk zijn aan de ontvangen gelden.⁵³ In Kamerstuk 29 348 wordt aangegeven dat deze beperking het doel heeft geldschepping door elektronischgeldinstellingen te voorkomen.⁵⁴

Een andere eis is dat de egi op verzoek van de houder elektronisch geld terug moet wisselen.⁵⁵ Hierbij mag de egi slechts de noodzakelijke omwisselkosten in rekening brengen. De AFM houdt toezicht op de naleving van de omwisselverplichting. Overigens betekent deze omwisselverplichting niet dat hierdoor alsnog sprake is van opvorderbare gelden. In de toelichting wordt gesteld:

“Om te kwalificeren als elektronischgeldinstelling moet elektronisch geld onmiddellijk na ontvangst van de gelden worden uitgegeven. Hiermee wordt benadrukt dat bij de uitgifte van elektronisch geld geen sprake is van het ter beschikking krijgen van, al dan niet op termijn, opvorderbare gelden, maar van het wisselen van het ene betaalmiddel in het andere.”

⁴⁸ De Jong/Wever (2009), p. 35.

⁴⁹ Rotteveel (2011), p. 3.

⁵⁰ Scheele (2003), p. 23.

⁵¹ De Jong/Wever (2009), p. 34.

⁵² Art. 1:5 Wft (2011).

⁵³ Art. 3:35 Wft (2011).

⁵⁴ Zalm (2003); Scheele (2003), p. 24.

⁵⁵ Art. 4:31 Wft (2011).

Naast bovengenoemde eisen dient een egi met vergunning aan alle relevante artikelen van de Wft te voldoen. Enkele belangrijke wetsartikelen op het gebied van liquiditeit en vermogensopbouw staan weergegeven in Appendix J.

4.2.2. Overige ondernemingen en diensten binnen de Wft

Een belangrijke conclusie die getrokken moet worden is of Gelre Handelsnetwerken als bank gedefinieerd kan worden. Indien dit het geval is kan men zonder bankvergunning de geplande werkzaamheden niet verrichten. Ook om vast te stellen of Gelre Handelsnetwerken een elektronischgeldinstelling is dient deze vraag beantwoord te worden, de definitie sluit immers banken uit als elektronischgeldinstelling.

Een bank wordt gedefinieerd als degene die zijn bedrijf maakt van *“het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen.”*⁵⁶ Gelre Handelsnetwerken voldoet niet aan deze definitie, omdat de verstrekte gelden geen garantie op nominale terugbetaling kennen. Zoals in de vorige paragraaf aangegeven wordt elektronisch geld als gevolg van de omwisselverplichting niet aangemerkt als opvorderbaar geld. Een meer uitgebreide analyse is terug te vinden in Appendix F.

In Appendix G worden de overige diensten en ondernemingen binnen de reikwijdte van de wet kort behandeld. Indien niet op voorhand duidelijk is waarom Gelre Handelsnetwerken niet onder een bepaalde vorm van onderneming of dienstverlening valt wordt hier een korte toelichting op gegeven.

4.3. Evaluatie rechtsgeldigheid nieuwe werkzaamheden

Met het uitgangspunt dat Gelre Handelsnetwerken een elektronischgeldinstelling is worden de eigenschappen van de nieuwe werkwijze getoetst aan de Wft. Hierbij wordt aangenomen dat Gelre Handelsnetwerken een vergunning nodig heeft, ook wordt echter gekeken naar de mogelijkheden wanneer men hiervan vrijgesteld zou zijn.

4.3.1. Uitgeven van elektronische gelden

Een elektronischgeldinstelling die meer dan €150 per elektronische waardedragers uit geeft, mag slechts elektronisch geld uitgeven als hij hiervoor een vergunning bezit. Momenteel is het voor Gelre Handelsnetwerken daardoor niet mogelijk elektronische gelden te verstrekken, anders dan waarden kleiner dan €150. Ook wanneer Gelre Handelsnetwerken vrijgesteld zou zijn van de vergunningplicht, dienen zij aan een aantal verplichtingen te voldoen. Het is niet toegestaan elektronische gelden te verstrekken met een waarde die hoger is dan die van de ontvangen gelden. In het huidige systeem geeft men een geldwaarde van €1,05 uit per ontvangen euro, dit zou bij de elektronische variant niet mogelijk zijn. Mogelijk kan deze beperking vermeden worden door de bonus van 0,05 Gelre in papiervorm te verstrekken. In dit geval geldt echter nog altijd de omwisselverplichting. Eenmaal uitgegeven papieren Gelves moeten terugbetaald kunnen worden, waardoor Gelre Handelsnetwerken genoeg geld in kas moet hebben om aan alle betalingsverplichtingen te voldoen.

⁵⁶ Art. 1:1 Wft (2011).

Een elektronischgeldinstelling met vergunning mag naast het verstrekken van elektronische gelden slechts een beperkt aantal werkzaamheden uitvoeren. Eén van deze werkzaamheden is het verstrekken van andere betaalmiddelen.⁵⁷ Naast het uitgeven van elektronische Gelres blijft het daardoor mogelijk ook papieren Gelres te verstrekken.

Gelre Handelsnetwerken heeft gevraagd te onderzoeken op welke wijze de uitgifte van elektronisch geld door Nederlandse barterorganisaties verschilt van uitgifte door Gelre Handelsnetwerken, aangezien barterorganisaties niet als egi worden aangemerkt. Het verschil tussen de uitgifte van Gelre Handelsnetwerken en barterorganisaties is dat laatstgenoemde geen geld ontvangen in ruil voor elektronisch geld. Zij verwerken slechts veranderingen in de saldi van de deelnemers. Het verstrekken van krediet door Gelre Handelsnetwerken kan op dezelfde manier worden beschouwd. Daarnaast geeft men echter ook Gelres uit waar wel euro's tegenover staan. Deze vormen van uitgifte kunnen niet los van elkaar worden gezien, aangezien binnen het netwerk geen onderscheid wordt gemaakt tussen gedekte en ongedekte Gelres.

4.3.2. Kredietverstrekking

Krediet wordt in Artikel 1:1 van de Wft onder meer gedefinieerd als:

“het aan een consument ter beschikking stellen van een geldsom, ter zake waarvan de consument gehouden is een of meer betalingen te verrichten”

Het verstrekken van krediet in Nederland is verboden zonder een vergunning van de AFM, deze bepaling is aangegeven in Artikel 2:60 van de Wft (te vinden in Appendix H). In ditzelfde artikel wordt gesteld dat de AFM onder bepaalde voorwaarden al dan niet tijdelijk ontheffing kan ontlenen. In Artikel 1:20 (te vinden in Appendix I) worden een aantal uitzonderingsposities omschreven, waarop de Wft niet van toepassing is. De geplande werkwijze van Gelre Handelsnetwerken valt niet onder één van deze uitzonderingsposities. De enige haalbare positie lijkt Punt f te zijn, waarbij kredieten niet langer dan drie maanden uitstaan en tegen onbetekenende kosten. Het begrip ‘onbetekenende kosten’ wordt niet expliciet gedefinieerd. In Kamerstuk 32 339 omschrijft men het begrip als zeer lage relatieve of absolute kosten, met als voorbeeld een vergoeding van €5 voor een krediet van €2000 (0,25%).⁵⁸

In Artikel 1:1 van de Wft wordt een onderscheid gemaakt tussen twee types kredietinstellingen: een bank en een elektronischgeldinstelling. Een elektronischgeldinstelling heeft echter geen toestemming daadwerkelijk kredieten te verstrekken.⁵⁹ Een elektronischgeldinstelling wordt aangemerkt als “oneigenlijke kredietinstelling”, deze constructie is opgezet omdat volgens de statuten van de Centrale Europese Bank alleen aan kredietinstellingen reserveverplichtingen opgelegd kunnen worden.

Op haar website stelt AFM dat een vergunning voor het verstrekken van krediet alleen bij AFM moet worden aangevraagd indien dit krediet niet uitsluitend aan professionele

⁵⁷ Art. 3:34 Wft (2011); Richtlijn 2006/48/EG (2006), p. 57.

⁵⁸ Hirsch Ballin/De Jager (2010).

⁵⁹ Art. 3:34 Wft (2011); Richtlijn 2006/48/EG (2006), p. 57.

marktpartijen en/of bedrijven wordt aangeboden.⁶⁰ Dergelijke kredieten vallen daarmee niet onder de in Artikel 1:1 gegeven definitie, die alleen op consumenten is gericht. Voor kredietinstellingen verwijst de website naar de definitie van een bank zoals gegeven door DNB.

Kredietverstrekking door een bank wordt door DNB als volgt gedefinieerd:

“Dit is het verstrekken van nominaal opvorderbare gelden aan een ander met het doel daardoor voordelen te krijgen. Nominaal opvorderbare gelden wil zeggen geld dat op enig moment terugbetaald moet worden, waarvan vaststaat hoeveel moet worden terugbetaald. De voordelen voor de geldverstrekker óf een aan hem gerelateerde partij moeten 'op geld waardeerbaar' zijn.”

In tegenstelling tot de definitie van krediet in Artikel 1:1, wordt hier als aanvullend kenmerk gesteld dat sprake moet zijn van het doel voordelen te verkrijgen bij het verstrekken van krediet. Ook in deze definitie is het verkrijgen van op geld waardeerbare voordelen niet expliciet gedefinieerd, en is daardoor afhankelijk van de beoordeling door DNB. Eén van de eisen is bijvoorbeeld een ‘meer dan verwaarloosbare rentevergoeding’; het is niet met zekerheid te zeggen of de gevraagde vergoeding door Gelre Handelsnetwerken als zodanig wordt aangemerkt. Nieuwenhuis *et al.* (2004) spreken van een waarde van “*maximaal de helft van de geldmarktrente voor banken met een uitmuntende kredietbeoordeling*”.⁶¹ Dit zou gelijk staan aan de helft van de Euriborrente voor een looptijd gelijk aan die van het krediet.

Verder dient sprake te zijn van handelen voor eigen rekening. Dit is het geval als de verstrekker zelf het financieel risico van zijn kredietuitzettingen draagt, of een winst- dan wel verliesgerelateerde vergoeding ontvangt. Ook wanneer de winst van kredietverstrekkingen aan anderen wordt verstrekt, is sprake van handel uit winstoogmerk. Wanneer sprake is van een omwisselverplichting draagt Gelre Handelsnetwerken in ieder geval het risico van de kredietuitzettingen, en kan daarom beschouwd worden als handelend voor eigen rekening.⁶²

Bij gebrek aan een duidelijke maatstaf is het de vraag of het verstrekken van rentevrije kredieten met een kleine administratieve vergoeding wordt aangemerkt als een handeling waarmee men voordeel tracht te verkrijgen. Indien dit het geval is, zal Gelre Handelsnetwerken alleen met een door de DNB verstrekte bankvergunning kredieten mogen verstrekken. Mocht het wel toegestaan zijn rentevrije kredieten te verstrekken, dan dient men alsnog rekening te houden met de omwisselverplichting en bijbehorende liquiditeitseisen van een egi. Dit houdt in dat Gelre Handelsnetwerken alleen kredieten zou kunnen verstrekken zover deze door het stabilisatiefonds gedekt worden. Slechts door winst te maken of additionele gelden te vergaren zou het mogelijk zijn meer elektronisch geld uit te geven dan met de uitgifte wordt vergaard.

⁶⁰ Autoriteit Financiële Markten (2011).

⁶¹ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1569.

⁶² Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1569.

4.3.3. Weggeven Gelres

De wettelijke voorschriften voor een elektronischgeldinstelling geven aan dat het niet toegestaan is meer elektronisch geld uit te geven dan er in ruil ontvangen wordt. Er wordt echter ook gesteld dat de waarde van het ontvangen geld in ieder geval groter dan nul moet zijn om het uitgegeven geld als elektronisch geld te beschouwen:

*“Het 'ter beschikking verkrijgen van gelden' duidt erop dat de afnemer van het elektronisch geld de uitgever daarvan moet betalen voor het elektronische geld.”*⁶³

Het gratis verstrekken van elektronische gelden zou daarmee niet vallen onder de werkzaamheden van een egi, en om die reden niet verboden zijn. Een voorbeeld dat door DNB wordt gegeven zijn loyaltysystemen (bijv. Air Miles, rentepunten), deze worden niet als egi aangemerkt omdat het elektronisch geld wordt verstrekt zonder dat de uitgever hier geld voor ontvangt.⁶⁴ Indirect worden de voordelen van dergelijke systemen echter wel door de klant zelf gefinancierd, de wetgeving schept geen duidelijkheid in welke gevallen inkomsten al dan niet als betaling voor elektronisch geld worden beschouwd.

De wetgeving impliceert dat het juridisch toegestaan is gratis Gelres te verstrekken. Indien dit in het voorgestelde systeem gebeurt, dienen deze echter ook omgewisseld te kunnen worden voor euro's. De liquiditeitseisen maken het weggeven van Gelres hierdoor onpraktisch, doordat hiermee grotere betalingsverplichtingen worden geschapen dan er aan liquide middelen wordt aangetrokken. De weggegeven Gelres moeten dan gedekt worden met additionele inkomsten.

4.3.4. Online marktplatform

De Nederlandse wet bevat geen specifieke regelgeving op het gebied van (online) veilingen.⁶⁵ In de Wft is geen definitie te vinden van een veiling, de werkwijze van een veiling of regels waaraan een veiling zou moeten voldoen. Wel zijn er algemene wetten die ook van toepassing zijn op veilingen. Van Alkemade *et al.* (2002) geven aan dat de huidige wetgeving in beperkte mate van toepassing is op veilingen en in het bijzonder online veilingen. Zij oordelen dan ook dat de wetgeving tekort schiet om een veilingsproces afdoende te regelen.

De artikelen 7:416 en 7:417 uit het Burgerlijk Wetboek zijn mogelijk van belang met betrekking tot de actieve handelsrol die Gelre Handelsnetwerken voor zichzelf ziet weggelegd. Het is volgens deze artikelen niet toegestaan, in geval van tegenstrijdige belangen, te handelen als tegenpartij of te handelen namens zowel koper als verkoper.⁶⁶ Hier zou bijvoorbeeld sprake van kunnen zijn wanneer Gelre Handelsnetwerken Gelres verkoopt onder de prijzen van andere verkopers, en deze daarmee belemmert bij het afwikkelen van hun positie in Gelres.

De Wft stelt in Hoofdstuk 5 van het prudentieel toezicht eisen aan de uitbesteding van werkzaamheden. Mogelijk wordt het marktplatform beoordeeld als het uitbesteden van de

⁶³ De Nederlandsche Bank (2011a).

⁶⁴ Busch *et al.* (2007), p. 241; De Nederlandsche Bank (2011a).

⁶⁵ Van Alkemade *et al.* (2002), p. 10.

⁶⁶ Van Alkemade *et al.* (2002), p. 12.

omwisselverplichting, al zou het ook simpelweg als betaling kunnen worden gezien. Een uitbesteding wordt door DNB als volgt omschreven:

“Het gaat bij uitbesteding van (deel)processen steeds om risico's die een materiële invloed kunnen hebben op de financiële prestaties, financiële positie, continuïteit of reputatie van de instelling. Elke uitbesteding dient zorgvuldig op zijn eigen merites te worden beoordeeld.”

Artikel 27 en 28 van het Besluit prudentiële regels Wft schrijven voor dat geen werkzaamheden uitbesteed mogen worden die adequaat toezicht of interne toetsing belemmeren. Hier lijkt geen sprake van, aangezien middels de centrale rekenadministratie de circulatie van Gelres volledig inzichtelijk is. In gevallen waarin uitbesteding wel is toegestaan, is het van belang dat de financiële instelling erop toeziet dat de derde partij de regelgeving naleeft (Artikel 3:18, Lid 1).

Zoals eerder aangegeven geldt voor een elektronischgeldinstelling een omwisselverplichting. Hierdoor kunnen gebruikers op ieder moment de uitgever verzoeken elektronische Gelres terug te wisselen naar euro's, waarvoor Gelre Handelsnetwerken slechts de noodzakelijke kosten in rekening mag brengen. Onder deze voorwaarde biedt een online marktplatform weinig toegevoegde waarde. Aangenomen mag worden dat ondernemingen hun Gelres slechts zullen veilen als zij hier minstens dezelfde vergoeding voor krijgen als bij Gelre Handelsnetwerken.

5. Conclusies

Door de verschillen tussen de huidige en voorgestelde werkwijze van Gelre Handelsnetwerken naast de Wet financieel toezicht te leggen, is een analyse gemaakt van de rechtsgeldigheid van deze wijzigingen. De door Gelre Handelsnetwerken voorgestelde werkwijze is te beschouwen als het uitgeven van elektronisch geld, waardoor het bedrijf aangemerkt kan worden als elektronischgeldinstelling. Dit houdt in dat Gelre Handelsnetwerken met de voorgestelde werkwijze onder toezicht van De Nederlandsche Bank zou vallen. Elektronische Gelres worden uitgegeven met als enige doel deze te spenderen bij andere ondernemingen dan de uitgever, hierdoor bestaat weinig onduidelijkheid over het karakter als elektronisch geld.

De afwezigheid van een definitie voor geld in de wetgeving biedt enige ruimte voor interpretatie, aangezien gesteld kan worden dat Gelres bij het omwisselen naar euro's geen vaste waarde hebben. De contractueel vastgestelde waarde van Gelres binnen het netwerk en juridische beschouwingen van vergelijkbare vormen elektronisch geld wijzen er echter op dat de elektronische Gelre binnen de definitie valt, juridische vakliteratuur ondersteunt deze conclusie.

Gelet op het feit dat DNB al op de hoogte is van het bestaan van Gelre Handelsnetwerken en een eerdere variant van elektronische Gelres heeft verboden, is af te leiden dat het voor DNB wenselijk is dat Gelre Handelsnetwerken onder financieel toezicht staat. In combinatie met de werkwijze die als het verstrekken van elektronisch geld kan worden beschouwd duidt dit erop

dat de voorgestelde werkwijze als die van een elektronischgeldinstelling zal worden aangemerkt.

Doordat Gelre Handelsnetwerken wil werken met een centrale rekenadministratie waarop saldi in Gelre worden bijgehouden. Hierbij is per klant één Gelrerekening ofwel één elektronische waardedragers beschikbaar. De wetgever stelt dat een uitgever van elektronisch geld een vergunning moet aanvragen indien de opgeslagen geldwaarde op elektronische waardedragers meer dan €150 is. Voor het faciliteren van handelsverkeer tussen ondernemingen is deze limiet ontoereikend. Doordat Gelre Handelsnetwerken grotere geldwaarden aanbiedt, valt het bedrijf niet onder de vrijgestelde positie waarbij geen vergunning vereist is. De werkzaamheden van een elektronischgeldinstelling zonder vrijstelling mogen niet worden uitgevoerd zonder vergunning. Het voldoen aan alle vergunningseisen en de verplichtingen in de Wet financieel toezicht zal substantiële kosten, inspanningen en wijzigingen in de werkwijze vereisen, waardoor het verkrijgen van een vergunning praktisch niet haalbaar is voor Gelre Handelsnetwerken.

Zowel vrijgestelde als niet-vrijgestelde elektronischgeldinstellingen zijn verplicht op verzoek elektronisch geld om te wisselen voor euro's, en dienen hiertoe een liquiditeit aan te houden die minstens gelijk is aan de waarde van het uitstaande elektronisch geld. Om deze reden kunnen geen giften en ongedekte kredieten verstrekt worden, tenzij additionele inkomsten vergaard kunnen worden om een volledige eurodekking te bewerkstelligen. Ook de bonus van 5% bij de aankoop van Gelres zou niet langer toegestaan zijn; er mag geen grotere geldwaarde uitgegeven worden dan de afnemer van elektronisch geld betaalt.

Los van de onmogelijkheid ongedekte kredieten te verstrekken, zijn ook de opties door euro's gedekte kredieten te verstrekken beperkt. Het is een elektronischgeldinstelling wettelijk verboden kredieten te verstrekken. De Wet financieel toezicht voorziet in vrijgestelde posities wanneer verwaarloosbare vergoedingen worden geëist, eventueel valt een rentevrij krediet met kleine administratieve vergoeding daardoor niet onder het verbod. Als dergelijke kredieten toegestaan zijn, dienen deze echter volledig gedekt te zijn door euro's in het stabiliteitsfonds, waarvoor inkomsten uit andere bronnen vereist zijn.

De Wet financieel toezicht schept weinig duidelijkheid over de rechtsgeldigheid van het online marktplatform. De handelswijze wordt niet expliciet verboden, maar wordt mogelijk gezien als ongeoorloofde uitbesteding van werkzaamheden, in dit geval het uitbesteden van de omwisselverplichting. Indien het platform wordt toegestaan, zou men inderdaad tegen een variabele koers Gelres kunnen verhandelen. De omwisselverplichting als elektronischgeldinstelling blijft dan echter bestaan, waardoor het platform in de praktijk geen meerwaarde zal hebben. Deelnemende bedrijven kunnen dan altijd de maximale wisselkoers bij Gelre Handelsnetwerken verkrijgen.

De eisen die aan een elektronischgeldinstelling worden gesteld belemmeren het door Gelre Handelsnetwerken bedachte concept dusdanig dat de doelstellingen van de nieuwe werkwijze niet haalbaar zijn, zij het door praktische of juridische beperkingen. Het voornaamste doel van het nieuwe systeem is het kunnen scheppen van Gelres door middel van kredieten en giften, en zo de toegang tot kapitaal te vereenvoudigen en de hoeveelheid Gelres in circulatie te

vergroten. Met een vereiste volledige dekking van de uitstaande geldswaarde zijn deze doelstellingen niet te bereiken.

6. Aanbevelingen

Indien Gelre Handelsnetwerken wordt gekwalificeerd als elektronischgeldinstelling, wordt de geplande werkwijze grotendeels onuitvoerbaar, aangezien het bedrijf zich dan dient te houden aan de met elektronischgeldinstellingen samenhangende wetgeving. Zonder vergunning van DNB is het dan niet toegestaan elektronischgeldwaarden groter dan €150 uit te geven. Op basis van de hiervoor genoemde analyse wordt een aantal aanbevelingen gegeven. Doordat de gewenste werkwijze van Gelre Handelsnetwerken alleen met een bankvergunning volledig mogelijk lijkt te zijn, wordt aangeraden een prioritering van de doelstellingen te maken. Vervolgens kan het systeem op dusdanige wijze worden ingericht dat zoveel mogelijk aan de visie van Gelre Handelsnetwerken wordt voldaan. De aanbevelingen in dit hoofdstuk sluiten aan bij verscheidene doelstellingen, zodat op basis van de prioritering een selectie van aanbevelingen kan worden gemaakt.

Paragraaf 6.1 richt zich op mogelijkheden en aandachtspunten binnen het voorgestelde systeem, Paragraaf 6.2 omvat aanbevelingen voor aanpassingen van het systeem. In Paragraaf 6.3 worden tot slot een aantal onderzochte punten beschreven die als aanbeveling niet haalbaar of mogelijk bleken.

6.1. Aanbevelingen binnen voorgesteld systeem

6.1.1. Bijhouden van wijzigingen in wetgeving

De Europese Commissie oordeelde dat de eisen aan elektronischgeldinstellingen te streng waren, en gaf in 2009 een nieuwe richtlijn uit om de regelgeving te versoepelen.⁶⁷ Op basis van deze richtlijn is een nieuw wetsvoorstel opgesteld en in behandeling genomen, waarin de Wft wordt aangepast voor elektronischgeldinstellingen.⁶⁸ Onder meer de liquiditeitseisen voor egi's vervallen hierbij. Wanneer dit voorstel daadwerkelijk wordt doorgevoerd, biedt het de mogelijkheid meer Gelres te laten circuleren dan dat er euro's in kas zijn. Wel blijven in het voorstel de omwisselverplichting en het verbod op kredietverstrekking van kracht, evenals de uitgiftelimiet van €150 voor instellingen zonder vergunning. Ook onder de nieuwe wetgeving blijft de regelgeving daardoor restrictief voor de plannen van Gelre Handelsnetwerken, desondanks kan het lonend zijn de wijzigingen in de wetgeving in de gaten te houden.

6.1.2. Beoordeling door DNB

Hoewel de geplande werkwijze van Gelre Handelsnetwerken binnen de definities van een activiteit als elektronischgeldinstelling lijkt te vallen, bepaalt DNB uiteindelijk het beleid met betrekking tot prudentieel toezicht. Het is daarom aan te raden het voorstel in ieder geval bij DNB neer te leggen. DNB kan zo beoordelen of de voorgestelde werkwijze onder toezicht behoort te vallen en, indien dit het geval is, op welke punten de werkwijze hieronder valt. Niet alleen schept een oordeel van DNB duidelijkheid voor Gelre Handelsnetwerken, ook biedt het

⁶⁷ Richtlijn 2009/110/EG (2009).

⁶⁸ De Jager (2011).

mogelijkheden het systeem op gerichte punten te wijzigen in het geval van een negatief oordeel.

Bij het voorleggen van het voorstel bij DNB kan Gelre Handelsnetwerken gebruik maken van correspondentie uit het verleden met DNB. In de laatste brief van DNB aan Gelre Handelsnetwerken werd aangegeven dat men DNB op de hoogte dient te stellen van wijzigingen in het systeem. Gelre Handelsnetwerken kan op deze brief reageren met het nieuwe voorstel. Dit voorstel kan ondersteund worden met een redenatielijn die de rechtsgeldigheid van het systeem verdedigt, hierbij wordt gebruik gemaakt van de ambiguïteiten in de wetgeving die in dit verslag aan het licht zijn gekomen. Het is vervolgens aan DNB om een analyse te maken van de rechtsgeldigheid, waarbij zij gegronde tegenargumenten zullen moeten aanvoeren indien zij het oneens zijn met het standpunt van Gelre Handelsnetwerken.

In overleg met Gelre Handelsnetwerken is afgesproken dat in deze aanbevelingen een aanzet wordt gegeven voor een dergelijk voorstel richting DNB. Ook is een eerste brief opgesteld, deze brief is niet opgenomen in dit verslag. Een volledig correspondentietraject kan maanden omvatten, het is daarom binnen het tijds kader van de opdracht niet mogelijk de terugkoppeling van DNB te verwerken. De volgende punten kunnen ter argumentatie worden aangevoerd bij de verantwoording van het nieuwe systeem:

- Wanneer Gelre Handelsnetwerken geen garantie biedt op een terugbetaling van een nominale waarde, is er geen sprake van opvorderbare gelden. Hierdoor is de nieuwe werkwijze niet verboden op basis van de gronden waarop de telebankierservice werd gesloten.
- Krediet wordt in Artikel 1:1 van de Wft dusdanig gedefinieerd dat het alleen van toepassing is op consumenten. Doordat Gelre Handelsnetwerken louter van plan is krediet aan bedrijven te bieden, kan als argument worden aangevoerd dat deze vorm van krediet niet onder de Wft valt. Bovendien wordt bij kredietverstrekking door banken gesproken van ‘op geld waardeerbare voordelen’, in het geval van rentevrije kredietverstrekking is hier geen sprake van.
- Het begrip ‘geld’ is niet gedefinieerd in de Wft, waardoor enige ambiguïteit bestaat over in welk geval iets als (elektronisch) geld wordt aangemerkt. Gelre Handelsnetwerken zou kunnen stellen dat de elektronische Gelre geen geld is, omdat de Gelre bij de verkoop geen gegarandeerde geldswaarde heeft: de waarde van een Gelre wordt volledig door de markt bepaald.

6.1.3. Onderzoeken van overgangsregeling

Consumenten in Nederland genieten een sterke gerechtelijke bescherming. Bij acties die invloed hebben op de positie van consumenten is het daarom belangrijk een goede overgangsregeling te bieden, waarbij zij de mogelijkheid hebben eventueel hun abonnement te beëindigen.

Wanneer Gelre Handelsnetwerken besluit wijzigingen in het huidige systeem aan te brengen, dienen mogelijke juridische eisen aan een dergelijke wijziging nageleefd te worden. Te denken valt hierbij aan tijdige en heldere informatievoorziening en een afdoende opzegtermijn

voor de abonneenthouders. Doordat het huidige systeem niet onder de Wft valt geldt dit ook niet voor eventuele wijzigingen. Momenteel hebben de deelnemende bedrijven de garantie Gelres in te kunnen wisselen voor €0,95. Wanneer Gelre Handelsnetwerken deze garantie wil laten vervallen, zal het bedrijf uit moeten zoeken op welke manier een dergelijke verandering binnen het kader van de wet uitgevoerd kan worden.

6.1.4. Uitbesteden uitgifte elektronisch geld

In plaats van zelf elektronisch geld uit te geven, is het ook mogelijk elektronisch geld door een derde partij in bezit van een egi-vergunning uit te laten geven. Deze uitbesteding is een uitkomst voor bedrijven die zelf niet de middelen hebben om als elektronischgeldinstelling actief te zijn of de uitgifte van elektronisch geld niet als centrale dienst aanbieden.⁶⁹ Op deze manier kan Gelre Handelsnetwerken de uitgifte en handelstransacties in elektronische Gelres uit handen geven, en zich zelf richten op de uitgave van papieren Gelres.

Ook de uitgevende derde partij is gebonden aan de Wft. Hierdoor is het bij uitbesteding van de uitgifte van elektronisch geld eveneens niet mogelijk kredieten of giften te verstrekken; een volledige dekking van het elektronisch geld in euro's is vereist. Het uitgeven van elektronisch geld wordt als commerciële dienst aangeboden. Dit houdt in dat de uitgevende partij moet worden betaald door Gelre Handelsnetwerken. Het bedrijf zou dan (extra) abonnementskosten in euro's moeten innen om aan deze verplichting te voldoen. Indien Gelre Handelsnetwerken de voordelen van elektronisch geld van groot belang acht, kan het bedrijf afwegen of deze opwegen tegen de kosten die uitbesteding met zich meebrengt.

6.2. Aanbevelingen voor aanpassing systeem

6.2.1. Systeem met papieren Gelres

Door de beperkte toepassing van de Wet financieel toezicht op papieren waardebewijzen biedt een systeem in papiervorm meer vrijheid om een handelssysteem naar eigen inzicht op te zetten. Papieren waardebewijzen worden niet beschouwd als opvorderbare gelden. Een uitgever van papieren waardebewijzen wordt tevens niet aangemerkt als kredietinstelling. Het lijkt daardoor mogelijk het gewenste systeem in papiervorm volledig uit te voeren. Het zou dan mogelijk zijn kredieten te verstrekken en Gelres ongedekt in circulatie te brengen. Het grote nadeel is hierbij dat nog altijd alleen met papier gewerkt wordt, en zo alleen fysiek gehandeld kan worden tussen deelnemende bedrijven. Door het faciliteren van de logistiek kan dit bezwaar mogelijk verminderd worden: hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan een variant op acceptgirokaarten, waarbij Gelre Handelsnetwerken als centrale tussenpersoon fungeert om transacties af te handelen.

6.2.2. Ongedekt systeem

Het gratis verstrekken van elektronisch geld wordt niet aangemerkt als een activiteit van een elektronischgeldinstelling, omdat de definitie voorschrijft dat geld ontvangen moet worden in ruil voor het uitgegeven elektronische geld. Een voorbeeld hiervan zijn loyaltysystemen, deze worden expliciet niet aangemerkt als egi-activiteit doordat de afnemer niet hoeft te betalen voor de uitgifte van elektronisch geld. Interessant hierbij is dat de afnemer indirect wel betaalt

⁶⁹ FEET (2010); Van Wijnen (2010), p. 1.

voor de voordelen van dergelijke systemen, maar dit niet als betaling voor elektronisch geld wordt aangemerkt.

Wanneer alle Gelres gratis in omloop worden gebracht, zou Gelre Handelsnetwerken niet als elektronischgeldinstelling worden aangemerkt. Het is dan mogelijk Gelres uit te geven en te laten circuleren op een wijze soortgelijk aan een LETS of barterkring. Gelre Handelsnetwerken ontvangt dan geen euro's meer in ruil voor de uitgegeven Gelres; dit houdt in dat de Gelre niet gedekt is door een externe waarde. Op het online marktplatform kunnen ondernemingen dan hun Gelres verhandelen tegen een vrije koers. Doordat Gelre Handelsnetwerken zonder stabilisatiefonds niet actief kan zijn als regulerende handelspartij en geen eurodekking aanwezig is, is een beduidend lagere handelskoers te verwachten.

Het gebrek aan eurodekking is een manco in dit systeem. Juist de inwisselbaarheid in euro's is één van de onderscheidende kenmerken van de Gelre, omdat deze het accumuleren van de complementaire eenheid bij bepaalde organisaties voorkomt. Het voordeel is dat Gelre Handelsnetwerken vrij is in de verstrekking van Gelres, en zo eenvoudig kapitaal kan verstrekken aan het Gelderse MKB.

6.2.3. Onderzoek naar decentraal systeem

Elektronisch geld is volgens de wet een geldwaarde opgeslagen op een elektronische drager zoals een chipkaart of via een centrale rekenadministratie. Dit impliceert dat een decentraal systeem niet binnen de wetgeving valt, en daarmee de vrijheid biedt om de gestelde doelen via een omweg te bereiken. In een decentraal systeem zouden Gelres door de gebruikers zelf worden gecreëerd in plaats van centraal uitgegeven. Een bekend voorbeeld van een decentraal geldsysteem is Bitcoin, dit systeem wordt beknopt toegelicht in Appendix K. Het opzetten van een dergelijk decentraal systeem is complex, maar biedt wel de mogelijkheid geld te scheppen en uit te wisselen in een online omgeving. Nader onderzoek zal nodig zijn om vast te stellen of het mogelijk is met de middelen van Gelre Handelsnetwerken een solide decentraal systeem op te zetten, en op welke wijze dit vanuit juridisch perspectief bekeken zal worden.

6.3. Overige onderzochte mogelijkheden

Een aantal opties is wel onderzocht, maar deze bleken niet haalbaar of mogelijk. Deze opties staan hieronder kort weergegeven, in Appendix L staat een meer uitgebreide analyse van de genoemde punten.

- Het aanvragen van een vergunning als bank of egi. De investeringen voor een dergelijke vergunningaanvraag zijn financieel niet haalbaar voor Gelre Handelsnetwerken.
- Het aanvragen van ontheffing. Er is geen ontheffing mogelijk op de omwisselverplichting en liquiditeitseisen. Juist deze eisen vormen de belangrijkste restricties voor de doelen van Gelre Handelsnetwerken.
- Het aanbieden van diensten vanuit het buitenland. Het is niet toegestaan van buiten de EU als elektronischgelddiensten aan te bieden in Nederland. Binnen de EU is de financiële regelgeving in grote lijnen gelijk.

- Het oprichten van een besloten kring. Een besloten kring mag niet geconstrueerd worden met als doel buiten het kader van de Wft te vallen.

Bronnenlijst

- Autoriteit Financiële Markten (2011). *Veelgestelde vragen - Richtlijn consumentenkrediet*. Verkregen op 6 september 2011, via www.afm.nl, van <http://www.afm.nl/nl/professionals/diensten/veelgestelde-vragen/richtlijn-consumentenkrediet.aspx>
- Alkemade, L. van, Uariachi, D. & Daalen, O. van (2002). *Virtuele Marktplaatsen: Internetveilingen in een juridisch perspectief*. Verkregen op 28 juli 2011, van <http://olvd.home.xs4all.nl/papers/internetveilingen.pdf>
- Banerjee, A.V. & Maskin, E.S. (1996). *A Walrasian Theory of Money and Barter*. The Quarterly Journal of Economics 111, 955-1005.
- Bos, W.J. (2009). *Kamerstuk 32 025: Aanvulling van de Wet op het financieel toezicht met regels met betrekking tot het verlenen van afwikkeldiensten en het toezicht daarop*. Verkregen op 3 augustus 2011, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32450-3.pdf>
- Busch, D., Doorenbos, D.R., Lemmers, N., Maatman, R.H., Nieuwe Weme, M.P. & Rank, W.A.K. (2007). *Onderneming en financieel toezicht*. Deventer, Nederland: Kluwer.
- Caves, R.E. & Marin, D. (1992). *Countertrade Transactions: Theory and Evidence*. The Economic Journal 102, 1171-1183.
- Chen, S. & Kao, Y. (2009). *Money, barter, and consumption interdependence*. Economic Letters 106, 119-121.
- Claassen, M.H.P. & Snijders, J.L. (2010). *Betaaldiensten*. Tijdschrift Financiering, Zekerheden en Insolventierechtpraktijk 3, 80-86.
- De Nederlandsche Bank (2011a). *Elektronischgeldinstelling*. Verkregen op 7 september 2011, van <http://www.toezicht.dnb.nl/2/50-201846.jsp>
- De Nederlandsche Bank (2011b). *Open Boek Toezicht*. Verkregen op 6 september 2011, van <http://www.toezicht.dnb.nl/>
- De Nederlandsche Bank (2011c). *Bank*. Verkregen op 8 september 2011, van <http://www.toezicht.dnb.nl/2/50-201916.jsp>
- Dillard, D. (1942). *Silvio Gesell's Monetary Theory of Social Reform*. The American Economic Review 32, 348-352.
- Dommerholt, M., Lange, P.C.M. de, Wirschell, J.R. (2007). *Tekst en Commentaar: Pensioenrecht*. Deventer, Nederland: Kluwer.
- Douthwaite, R. (2003). *2003 update on the Westport LETS*. Verkregen op 12 juli 2011, van <http://www.feasta.org/documents/shortcircuit/index.html?sc3/westportlets.html>

- FEET (2010). *Voor wie heeft FEET haar diensten ontwikkeld?* Verkregen op 18 augustus 2011, van <http://www.feet.nl/diensten/Voorwie.cfm>
- Gelleri, C. (2009). *Chiemgauer Regiomoney: Theory and Practice of a Local Currency*. International Journal of Community Currency Research 13, 61-75.
- Gesell, S. (1916). *Die Natürliche Wirtschaftsordnung*. Köln, Duitsland: Karl Walker.
- Guriev, S. & Kvassov, D. (2004). *Barter for price discrimination*. International Journal of Industrial Organization 22, 329-350.
- Henderson, H. (2006). *The Politics of Money*. Verkregen op 1 september 2011, via The E.F. Schumacher Society, van http://www.smallisbeautiful.org/publications/henderson_06.html
- Herrmann, J. & Rubbel, B. (2005). *Zur Theorie Silvio Gesells*. Verkregen op 30 juni 2011, via Freie Universität Berlin, van <http://userpage.fu-berlin.de/~roehrigw/hoennig/Gesell5.pdf>
- Hirsch Ballin, E.M.H. & Jager, C.J. de (2010). *Kamerstuk 32 339: Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad*. Verkregen op 26 juli 2011, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32339-3.html>
- Jager, J.C. de (2011). *Kamerstuk 32 826: Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten ter implementatie van richtlijn nr. 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot, de uitoefening van en het prudentieel toezicht op de werkzaamheden van instellingen voor elektronisch geld, tot wijziging van de Richtlijnen 2005/60/EG en 2006/48/EG en tot intrekking van Richtlijn 2000/46/EG*. Verkregen op 19 augustus 2011, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32826-3.html>
- Jansen, Y. (2004). *Ouderwetse ruilhandel komt terug*. Verkregen op 11 juli 2011, van http://www.bartering.nl/winstgevend_voor/gelder.htm
- Jong, H. de & Wever, R. (2009). *Financieel toezicht op virtuele valuta*. Tijdschrift voor Internetrecht 2, 32-36.
- Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Basingstoke, Verenigd Koninkrijk: Palgrave Macmillan.
- Kim, B.Y., Pirttilä, J. & Rautava, J. (2001). *Money, Barter and Inflation in Russia*. BOFIT Discussion Papers 15.
- Kupperman, M. & Bolkenstein, M. (2009). *Nieuwsbrief Richtlijn Betalingsdiensten*. Verkregen op 4 augustus 2011, van

- http://www.eversheds.nl/uploads/publications/ef_nieuwsbrief_Richtlijn_Betalingsdiensten.pdf
- Mick, J. (2011). *Digital Black Friday: First Bitcoin "Depression" Hits*. Verkregen op 18 augustus 2011, via DailyTech, van <http://www.dailytech.com/Digital+Black+Friday+First+Bitcoin+Depression+Hits/article21877.htm>
- Nakamoto, S. (2009). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. Verkregen op 18 augustus 2011, via Bitcoin, van <http://www.bitcoin.org/bitcoin.pdf>
- Nieuwenhuis, J.H., Stolker, C.J.J.M., Valk, W.L., Dumoulin, S.H.M.A & Den Tonkelaar, J.D.A. (2004). *Tekst en Commentaar: Ondernemingsrecht*. Deventer, Nederland: Kluwer.
- Noguera, J. & Linz, S.J. (2006). *Barter, credit and welfare: A theoretical inquiry into the barter phenomenon in Russia*. *Economics of Transition* 14, 719-745.
- Overheid.nl (2011). *Regeling vaststelling bedragen 2011 ex artikelen 2 en 3 Besluit bekostiging financieel toezicht*. Verkregen op 15 augustus 2011, via wetten.overheid.nl, van http://wetten.overheid.nl/BWBR0029459/geldigheidsdatum_15-08-2011
- Oxford Dictionaries (2011). *Definition of barter*. Verkregen op 12 juli 2011, van <http://oxforddictionaries.com/definition/barter>
- Pacione, M. (1997). *Local Exchange Trading Systems – A Rural Response to the Globalization of Capitalism?* *Journal of Rural Studies* 13, 415-427.
- Perman, S. (2008). *Barter Exchanges Catch On as Credit Tightens*. Verkregen op 17 juli 2011, via BusinessWeek.com, van http://www.businessweek.com/smallbiz/content/nov2008/sb20081111_235070.htm
- Qoin (2010). *Barter Exchanges*. Verkregen op 21 juli 2011, van <http://www.qoin.com/nl/knowledge-centre/barter-exchange-trade-mutual-credit-wirirta-nate.html>
- Richtlijn 2006/48/EG. (2006). Publicatieblad van de Europese Unie, 30-6-2009.
- Richtlijn 2009/110/EG. (2009). Publicatieblad van de Europese Unie, 10-10-2009.
- Rost, N. (2003). *Eine experimentelle Überprüfung der Aussagen der Freiwirtschaftslehre*. Verkregen op 23 juni 2011, via Technische Universität Dresden, van <http://userpage.fu-berlin.de/~roehrigw/diplomarbeiten/rost/ueaf.pdf>
- Scheele, M. (2003). *Een nieuwe kredietinstelling: de elektronisch-geldinstelling*. Verkregen op 14 juli 2011, via Bank- en effectenbedrijf, van http://www.nautadutilh.com/publicationfiles/06_01_04_Een%20nieuwe%20kredietinstelling_Scheele_M.pdf

- Schraven, J. (2005). *Doe-het-zelf-geld*. DNB Magazine 6, 2005.
- Social Trade Organisation (2005). *STRO Software Cyclos: Een interview met ontwerper Hugo van der Zee*. Verkregen op 21 juli 2011, van <http://www.strohalm.nl/component/content/article/159-stro-software-cyclos-een-interview-met-ontwerper-hugo-van-der-zee.html>
- Stein, J.L. (1981). *Monetarist, Keynesian and New Classical Economics*. The American Economic Review 71, 139-144.
- Stodder, J. (2009). *Complementary credit networks and macroeconomic stability: Switzerland's Wirtschaftsring*. Journal of Economic Behavior & Organization 72, 79–95.
- Rotteveel, M. (2011). *Bankieren met cadeaubonnen*. Dagblad De Pers, maandag 11 juli 2011.
- Taghizadegan, R. (2008). *Kritik der Freiwirtschaft nach Silvio Gesell*. Verkregen op 24 augustus 2011 van <http://www.wertewirtschaft.org/analysen/Freiwirtschaft.pdf>
- Thiel, C. (2011). *Complementary Currencies in Germany: The Regiogeld System*. International Journal of Community Currency Research 15, 17-21.
- Time.com (2009). *Bartering: Have Hotel, Need Haircut*. Verkregen op 21 juni 2011 van <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1931665,00.html?xid=rss-topstories>
- Tobin, J. (1958). *Liquidity Preference as Behavior Towards Risk*. The Review of Economic Studies 67, 65-86.
- TradeXchange (2011). *Complementaire economie*. Verkregen op 12 juli 2011, via <http://www.tradexchange.nl/hoe-werkt-het/complementaire-economie/>
- Vrijstellingsregeling Wft. (2011). Verkregen op 6 september 2011, van <http://lexius.nl/vrijstellingsregeling-wft/hoofdstuk3/paragraaf3.1>
- Wet op het financieel toezicht. (2011). Verkregen op 14 juli 2011, van <http://lexius.nl/wet-op-het-financieel-toezicht>
- Wijnen, J.F. van (2010). *Geen scenes meer bij het afrekenen*. Het Financieele Dagblad, 31 mei 2010.
- Williamson, S. & Wright, R. (1994). *Barter and Monetary Exchange Under Private Information*. The American Economic Review 84, 104-123.
- WIR Bank Genossenschaft (2009). Verkregen op 4 juli 2011, via <http://www.wir.ch>
- Zalm, G. (2003). *Kamerstuk 29 348: Wijziging van de Wet toezicht effectenverkeer 1995, de Wet toezicht kredietwezen 1992, de Wet toezicht natura-uitvaartverzekeringsbedrijf en de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993 in verband met de aanpassing van het stelsel*

van de verklaring van geen bezwaar en enkele andere noodzakelijke aanpassingen.
Verkregen op 14 juli 2011, via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29348-3.html>

Websites

Website van Gelre Handelsnetwerken: www.gelre-handelsnetwerken.nl

Website van De Nederlandsche Bank: www.dnb.nl

Website van de Autoriteit Financiële Markten: www.afm.nl

Appendices

Appendix A: Voorbeeld van een LETS

In onderstaand voorbeeld wordt een fictief Local Exchange Trading System bestaande uit drie deelnemers weergegeven; deze deelnemers wisselen onderling goederen en diensten uit. Hierbij wordt de waarde van iedere transactie aangegeven, met de kredietpositie na de transactie tussen haakjes.

	Deelnemer A	Deelnemer B	Deelnemer C
Oprichting LETS	(0)	(0)	(0)
A helpt B met aanleggen vloer	+30 (30)	-30 (-30)	(0)
A koopt fiets van C	-50 (-20)	(-30)	+50 (50)
B helpt C met administratieve taken	(-20)	+40 (10)	-40 (10)
A helpt C met tuinieren	+30 (10)	(10)	-30 (-20)
C koopt boek van B	(10)	+10 (20)	-10 (-30)

De deelnemers kunnen vanaf het begin goederen en diensten afnemen, zonder dat zij zelf ruileenheden bezitten. Dit is mogelijk door het toepassen van wederzijds krediet. De som van alle kredietposities blijft altijd gelijk aan 0.

In het beschreven voorbeeld zijn de leden ongeveer even actief, waardoor hun kredietpositie nooit ver afwijkt. In de praktijk is dit niet altijd het geval. Wanneer bijvoorbeeld vooral deelnemer A diensten en goederen levert, zal hij al snel een positief saldo opbouwen. Als deelnemers B en C onvoldoende interessante opties tot uitgave bieden, is er voor deelnemer A weinig reden actief te blijven. Op termijn is een dergelijk systeem niet levensvatbaar.

Appendix B: Opvorderbaar geld volgens Artikel 3:5 van de Wft

Artikel 3:5

1. Het is verboden in Nederland in de uitoefening van een bedrijf buiten besloten kring opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen aan te trekken, ter beschikking te verkrijgen of ter beschikking te hebben.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op:

a. banken die een door de Nederlandsche Bank verleende vergunning hebben als bedoeld in artikel 2:11, eerste lid, of 2:20, eerste lid, en banken met zetel in een andere lidstaat die hun bedrijf uitoefenen vanuit een in Nederland gelegen bijkantoor of door middel van het verrichten van diensten naar Nederland en die hebben voldaan aan het in artikel 2:15 of 2:16 bepaalde met betrekking tot het verrichten van de werkzaamheden, genoemd onder 1 in bijlage I van de herziene richtlijn banken;

b. banken met zetel in een andere lidstaat die een door de toezichthoudende instantie van die lidstaat verleende vergunning hebben voor het uitoefenen van hun bedrijf en die hebben voldaan aan de in die andere lidstaat geldende verplichtingen voor het verrichten van diensten naar een andere lidstaat;

c. de lidstaten, alsmede de regionale of lokale overheden van de lidstaten;

d. degenen die opvorderbare gelden aantrekken, ter beschikking verkrijgen of ter beschikking hebben als gevolg van het aanbieden van effecten in overeenstemming met het ingevolge hoofdstuk 5.1 bepaalde; en

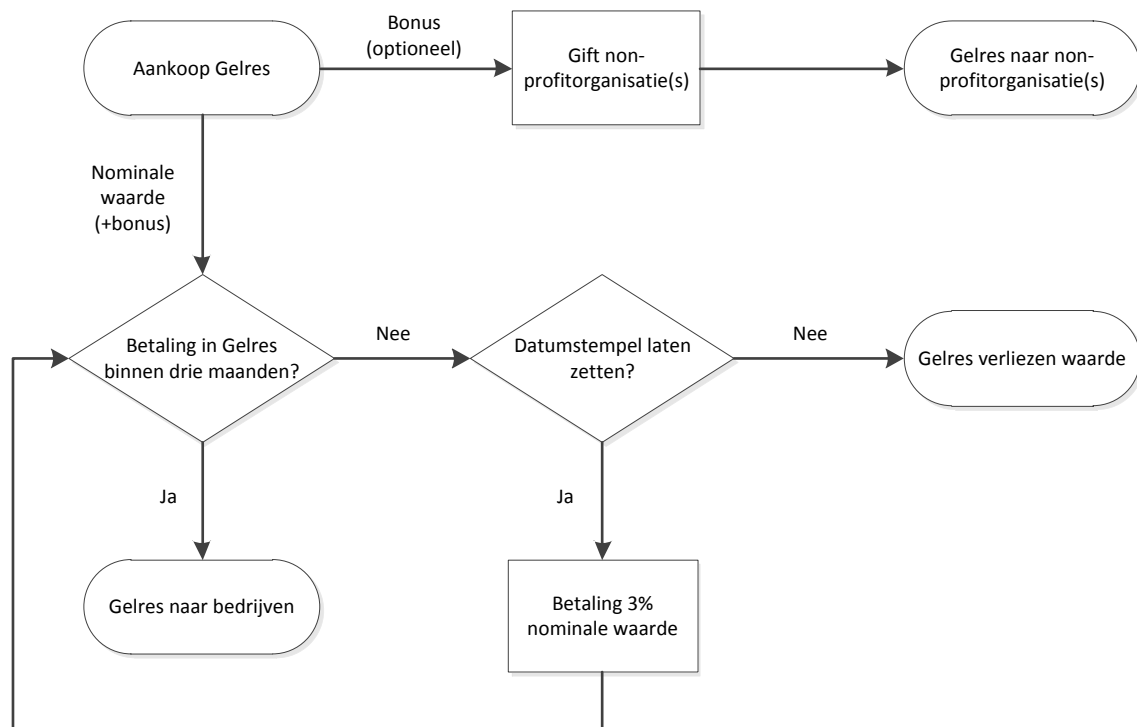
e. entiteiten voor risico-acceptatie.

3. Bij ministeriële regeling kan vrijstelling worden geregeld van het eerste lid.

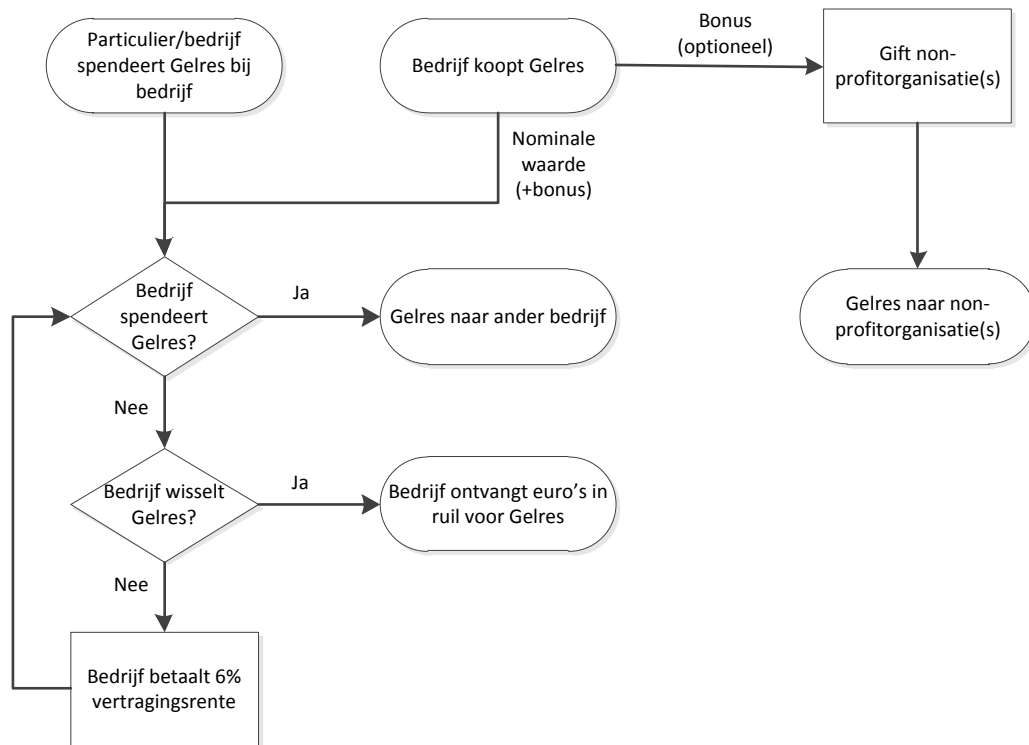
4. De Nederlandsche Bank kan op aanvraag, al dan niet voor bepaalde tijd, ontheffing verlenen van het eerste lid, indien de aanvrager aantoont dat de belangen die dit deel beoogt te beschermen voldoende worden beschermd. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld waaraan de houder van een ontheffing dient te voldoen en met betrekking tot het verlenen van de ontheffing.

Appendix C: Gebruikersrollen Gelre in huidige werkwijze

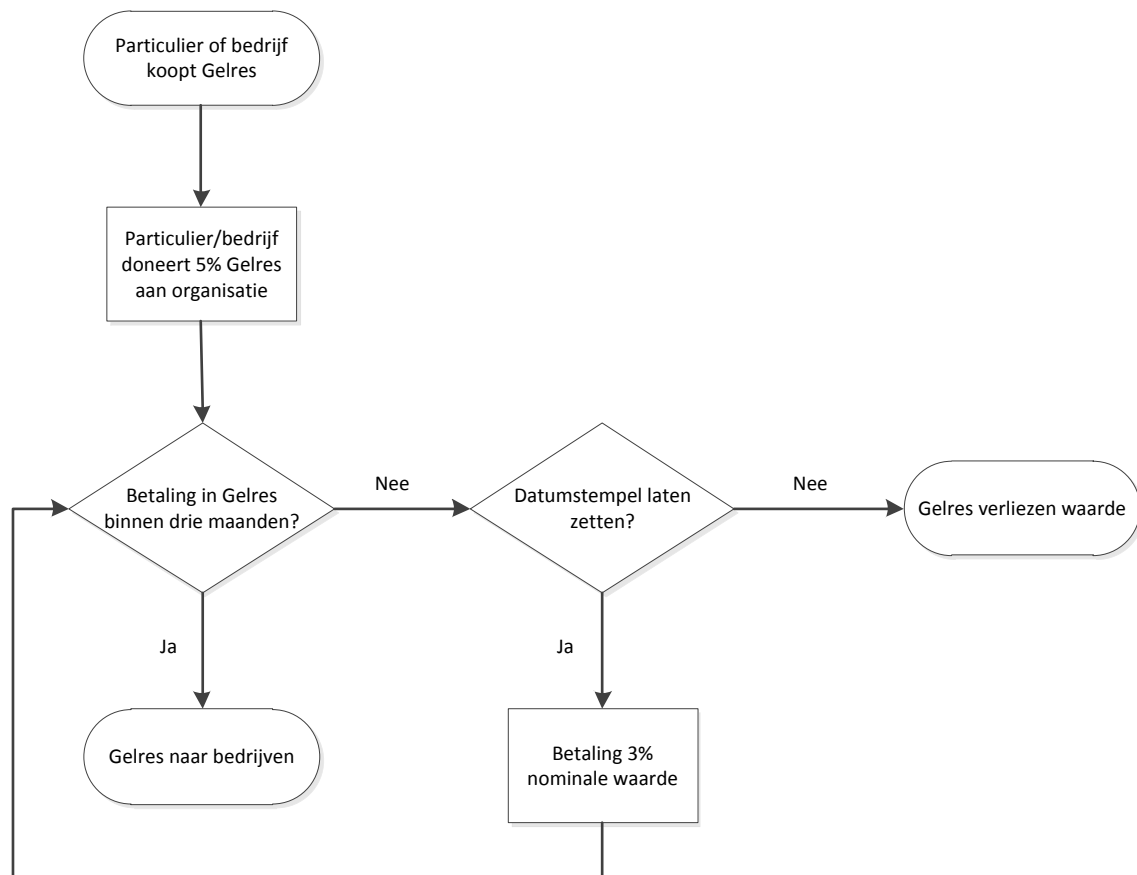
Huidige situatie - Diagram particulier

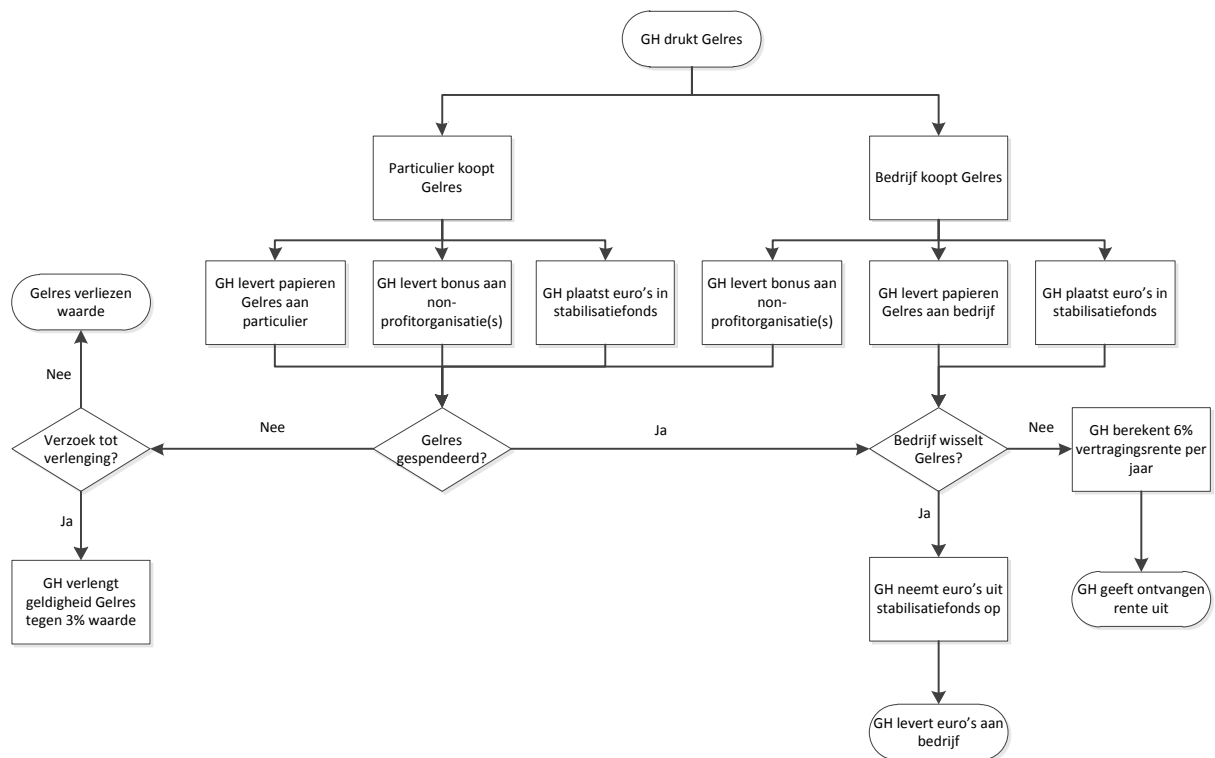
Huidige situatie – Diagram bedrijf

Huidige situatie – Diagram vereniging

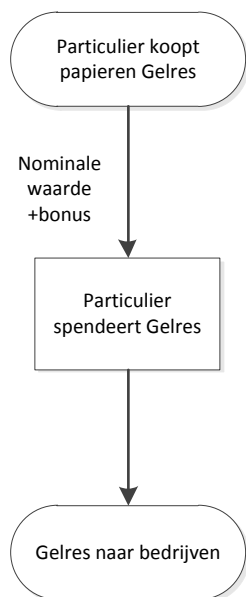

Huidige situatie – Diagram Gelre Handelsnetwerken

Appendix D: Gebruikersrollen Gelre in geplande werkwijze

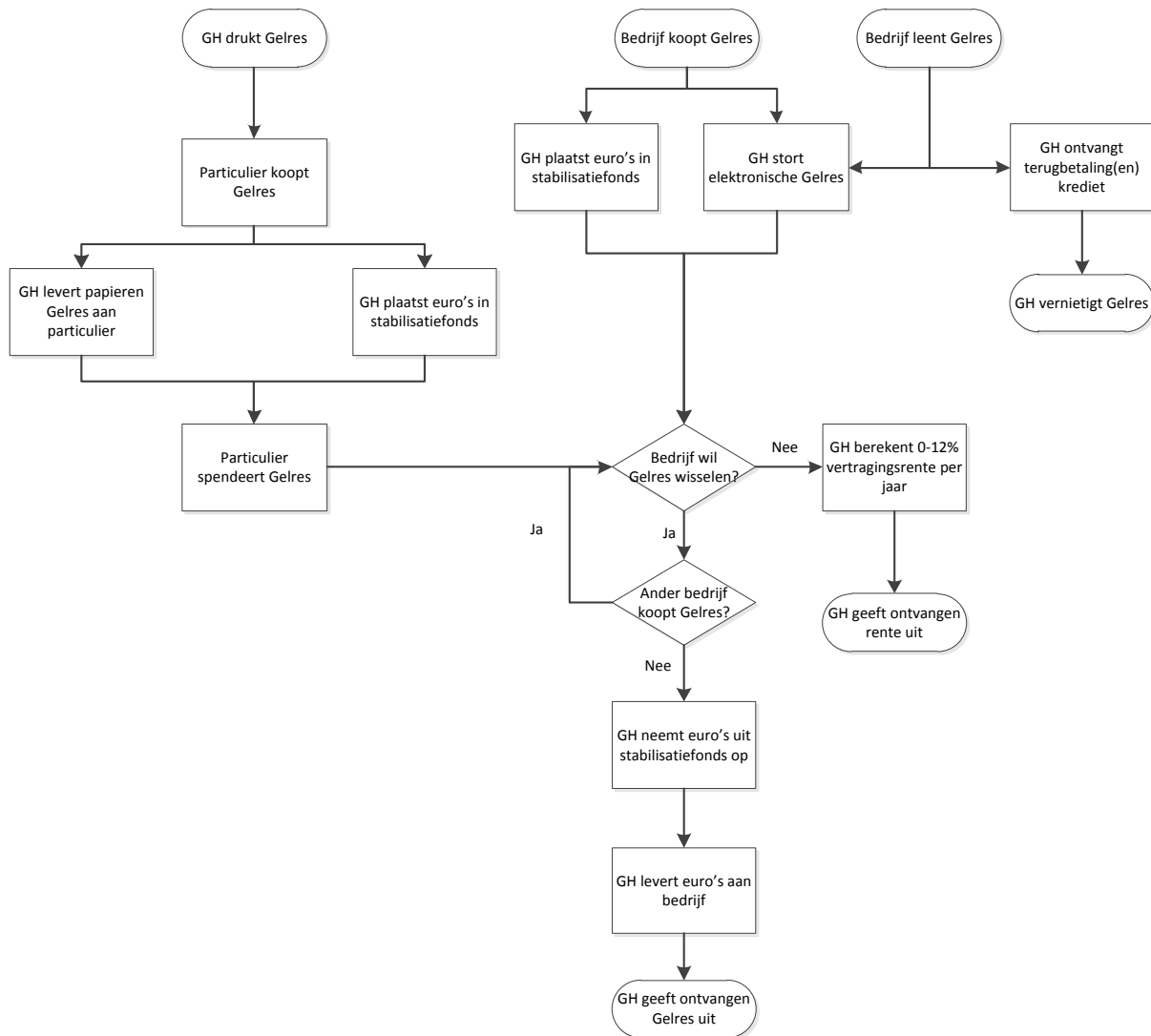
Nieuw systeem – Diagram particulier

Nieuwe situatie – Diagram bedrijf

Nieuwe situatie – Gelre Handelsnetwerken

Appendix E: Omschrijving elektronischgeldinstelling door DNB

Op de website van DNB is de volgende omschrijving van een elektronischgeldinstelling te vinden.⁷⁰

Elektronischgeldinstelling

Definitie egi

U verricht activiteiten als egi, indien u geen bank bent en uw bedrijf maakt van het ter beschikking verkrijgen van gelden in ruil waarvoor elektronisch geld wordt uitgegeven. Van belang is dat met het elektronisch geld kan worden betaald bij anderen dan degene die het uitgeeft.

Onderdelen definitie egi

'Elektronisch geld' is een geldswaarde die is opgeslagen op een elektronische drager of die op afstand is opgeslagen in een centrale rekeningadministratie.

Het 'ter beschikking verkrijgen van gelden' duidt erop dat de afnemer van het elektronisch geld de uitgever daarvan moet betalen voor het elektronische geld. Loyaltysystemen zijn dus geen egi-activiteit. Onder het criterium 'betalen bij anderen dan degene die het elektronisch geld uitgeeft' wordt verstaan het met het elektronisch geld kunnen betalen bij een andere juridische entiteit.

Verbod

Het is verboden om actief te zijn als egi in Nederland, tenzij u over een egi-vergunning beschikt of een van de hieronder genoemde wettelijke uitzonderingen op u van toepassing is.

Uitzonderingen op de vergunningplicht

Een egi hoeft geen vergunning te hebben indien zij elektronisch uitgeeft met een maximum geldswaarde van EUR 150 per elektronische waardedragers, en:

- *de gezamenlijke waarde van de financiële verplichtingen van de egi die met de uitgifte van elektronisch geld verband houden nooit hoger is dan EUR 6 000 000*
- *het elektronische geld slechts wordt aanvaard door een onderneming die behoort tot de groep, waartoe de egi behoort, of*
- *het elektronische geld slechts wordt aanvaard door een beperkt aantal gemakkelijk te onderscheiden ondernemingen die hetzij hetzelfde gebouw, terrein of een andere feitelijk begrensde locatie delen, hetzij nauwe financiële of zakelijke banden hebben met de egi*

Egivergunning

Een egi-vergunning kunt u aanvragen bij DNB. Meer informatie hierover kunt u vinden onder het gerelateerde onderwerp 'Vergunningaanvraag kredietinstelling'.

⁷⁰ De Nederlandsche Bank (2011a)

EU-paspoort

Een egi die in een ander EU-land een egi-vergunning heeft gekregen, mag vanuit een Nederlands bijkantoor of door grensoverschrijdende dienstverlening in Nederland actief zijn. Zij dient zich hiervoor te wenden tot de toezichthouder in het land van herkomst.

Aanvullende eisen egi's

Voor zowel vergunninghoudende egi's als egi's die gebruik maken van de wettelijke uitzondering, gelden de volgende eisen:

- *een egi mag slechts elektronisch geld uitgeven tegen een waarde die ten hoogste gelijk is aan de waarde van de voor de uitgifte te ontvangen gelden*
- *een egi moet op verzoek van een houder van elektronisch geld, het elektronische geld omwisselen door middel van uitbetaling van het elektronische geld in chartaal geld of door storting op een betaal- of spaarrekening, waarbij uitsluitend de voor de omwisseling noodzakelijke kosten kunnen worden berekend. De AFM is de toezichthouder die ziet op de naleving van de omwisselverplichting*
- *een egi dient te voldoen aan de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme*

Aanvullende verplichting voor egi's, die gebruik maken van de wettelijke uitzondering:

Deze egi's dienen jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar hun jaarrekening bij DNB in te dienen. Deze dient te vermelden welk onderdeel van artikel 1:5, eerste lid Wft van toepassing is en de totale waarde van de financiële verplichtingen die met de uitgifte van elektronisch geld verband houden.

Appendix F: Analyse van de juridische definitie van een bank

DNB geeft op haar website een beschrijving van het begrip bank, deze tekst is eveneens in dit Appendix weergegeven. Wanneer men als bank wordt aangemerkt, is het niet toegestaan zonder bankvergunning de beschreven activiteiten in Nederland uit te voeren. Een bank wordt door DNB als volgt gedefinieerd:

“Van een bank is sprake indien men zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen.”

Mogelijk voldoet Gelre Handelsnetwerken aan het tweede deel van deze definitie, indien het rentevrij krediet dat wordt uitgegeven wordt beschouwd als kredietuitzetting. Het woord ‘en’ in de definitie impliceert dat men aan beide delen van de definitie moet voldoen om als bank aangemerkt te worden.⁷¹ In het nieuwe systeem maakt Gelre Handelsnetwerken geen bedrijf van het verkrijgen van opvorderbare gelden, en voldoet daarmee niet aan de gehele definitie. Nieuwenhuis *et al.* (2004) onderschrijven dat de afwezigheid van een op voorhand bekende nominale waarde inhoudt dat geen sprake is van opvorderbare gelden.⁷² In de toelichting wordt bevestigd dat een organisatie die alleen aan het eerste deel van de definitie voldoet niet als bank wordt aangemerkt, maar desondanks toch vrijwillig een bankvergunning kan aanvragen. Dit wordt niet expliciet toegelicht voor het geval alleen aan het tweede deel van de definitie wordt voldaan, volgens dezelfde redenering zou een organisatie die alleen kredieten verstrekt echter niet als bank worden aangemerkt.⁷³

Ook wanneer men wel aan de voorheen gegeven definitie voldoet, zijn een aantal uitzonderingen gegeven die niet als bank worden beschouwd. Wanneer kredieten worden verstrekt ter ondersteuning van niet-financiële hoofdactiviteiten, valt men niet onder de definitie van bank. Gelre Handelsnetwerken behoort niet tot deze categorie, aangezien de hoofdactiviteiten van financiële aard zijn en het verstrekken van kredieten tot de gewenste hoofdactiviteiten behoort. Een andere uitzonderingspositie bestaat wanneer het een concernfinancieringsmaatschappij met garanties door een bank of moedermaatschappij betreft, ook dit is niet het geval voor Gelre Handelsnetwerken. Tot slot hoeft geen Nederlandse bankvergunning verkregen te worden, wanneer men in een ander EU-land al een bankvergunning verworven heeft. Dit is toegestaan doordat de regelgeving voor banken afkomstig is van de Europese Centrale Bank, en daardoor in grote lijnen gelijk is voor alle EU-lidstaten.

Op de website van DNB is de volgende omschrijving van een bank te vinden.⁷⁴

⁷¹ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1536.

⁷² Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1541.

⁷³ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1536.

⁷⁴ De Nederlandsche Bank (2011c)

Bank

De betekenis van 'bank' in de Wet op het financieel toezicht (Wft) is van belang om te bepalen of bepaalde activiteiten onder één van de verboden van de wet vallen, dan wel of men in aanmerking kan komen voor een bankvergunning.

Wat is een bank?

Van een bank is sprake indien men zijn bedrijf maakt van het buiten besloten kring ter beschikking verkrijgen van opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen, en van het voor eigen rekening verrichten van kredietuitzettingen. In de Wft zijn aparte definities opgenomen van de begrippen "besloten kring", "opvorderbare gelden" en "professionele marktpartij"; zie onderstaande links voor een korte uitleg van deze begrippen. De betekenis van de overige elementen van deze definitie volgt hieronder.

Kredietuitzettingen

Dit is het verstrekken van nominaal opvorderbare gelden aan een ander met het doel daardoor voordelen te krijgen. Nominaal opvorderbare gelden wil zeggen geld dat op enig moment terugbetaald moet worden, waarvan vaststaat hoeveel moet worden terugbetaald. De voordelen voor de geldverstrekker óf een aan hem gerelateerde partij moeten 'op geld waardeerbaar' zijn.

Voor eigen rekening

'Voor eigen rekening' kredietuitzettingen verrichten, wil zeggen zelf het financiële risico lopen van die kredietuitzettingen. Indien iemand voor de kredietuitzettingen een winst- of verliesgerelateerde vergoeding ontvangt, handelt hij ook 'voor eigen rekening'.

Bedrijf maken van

Iemand die buiten besloten kring opvorderbare gelden van anderen dan professionele marktpartijen ter beschikking krijgt en voor eigen rekening kredietuitzettingen verricht, maakt zijn bedrijf van deze activiteiten als zij 'zelfstandig identificeerbaar' zijn én niet uitsluitend dienen ter ondersteuning van (andere) hoofdactiviteiten. Als de hoofdactiviteiten financieel van aard zijn, maakt het niet uit dat het aantrekken en uitzetten van de gelden ter ondersteuning van de hoofdactiviteiten zijn. In dat geval is sprake van een bank.

Zijn de hoofdactiviteiten niet financieel van aard, zoals bijvoorbeeld in geval van een onderneming die geld aantrekt ter ondersteuning van haar eigen bedrijf of het bedrijf van haar (niet financiële) werkmaatschappijen, dan is geen sprake van 'bedrijf maken van' en kan niet gesproken worden van een bank.

Verbod

Het is verboden om actief te zijn als bank in Nederland, tenzij men een bankvergunning heeft of een wettelijke uitzondering geldt. Andersom kan alleen een onderneming die voornemens is om in Nederland het bankbedrijf in de zin van de Wft uit te oefenen, in aanmerking komen

voor een bankvergunning. Verricht u activiteiten als bank zonder dat het bovenstaande op u van toepassing is? Dan overtreedt u de Wft en pleegt u een economisch delict. U dient uw activiteiten onmiddellijk af te bouwen.

Uitzonderingen op de vergunningplicht: concernfinancieringsmaatschappijen

Het verbod om zonder bankvergunning het bankbedrijf uit te oefenen, geldt niet voor een 'concernfinancieringsmaatschappij' die opvorderbare gelden aantrekt door middel van het uitgeven van effecten en over een garantie van een vergunninghoudende bank of haar moedermaatschappij beschikt voor het aantrekken van het totale bedrag van opvorderbare gelden en die ten minste 95 procent van zijn balanstotaal als krediet binnen haar concern uitzet (artikel 3:2 Wft).

Artikel 3:2, Wet op het financieel toezicht is in de plaats gekomen van de vrijstelling voor concernfinancieringsmaatschappijen in de Vrijstellingsregeling Wtk 1992. In overleg met het ministerie van Financiën heeft de Nederlandsche Bank een mededeling gedaan over de uitleg van het 95-procentvereiste in dit artikel.

EU-paspoort

Banken die in een ander EU-land een bankvergunning hebben gekregen, mogen het bankbedrijf in een bijkantoor of door grensoverschrijdende dienstverlening in Nederland uitoefenen. Zij dienen hiervoor een 'notificatieprocedure' te volgen bij hun toezichthouder in het land van herkomst.

Appendix G: Financiële sectoren binnen de reikwijdte van de DNB

DNB beschrijft op haar website de sectoren waarop zij toezicht houdt. Enkele van deze sectoren vallen onder een andere wet dan de Wft, andersom vallen wel alle in de Wft genoemde financiële instellingen binnen de sectoren die onder toezicht van DNB staan.

De types instellingen en werkzaamheden die relevant zijn voor Gelre Handelsnetwerken worden in het verslag zelf behandeld. In dit Appendix wordt een korte toelichting gegeven op de overige sectoren, indien nodig met een redenering waarom Gelre Handelsnetwerken niet tot deze categorieën behoort.

Afwikkelonderneming

Een afwikkelonderneming houdt zich bezig met de verrekening van betaaltransacties voor financiële instrumenten.⁷⁵

Beleggingsinstelling

Een beleggingsinstelling is een maatschappij die of fonds dat gelden of goederen aantrekt. De aangetrokken gelden worden belegd met als doel de opbrengst van de beleggingen met investeerders te delen.⁷⁶ Gelre Handelsnetwerken trekt gelden aan, maar heeft niet het doel deze te beleggen namens investeerders, en valt daarmee niet onder de definitie van beleggingsinstelling.

Een beleggingsinstelling biedt onder meer effecten aan, deze kunnen gedefinieerd worden als een verhandelbaar waardebewijs.⁷⁷ Echter, een waarde die uitsluitend het karakter van betaalmiddel draagt wordt niet beschouwd als een effect binnen de Wft.⁷⁸ Binnen het netwerk voldoet de Gelre aan deze omschrijving, bij verhandeling op het marktplatform zou de Gelre eventueel als effect kunnen worden aangemerkt. Doordat de waarde in dat geval altijd minder is dan de aankoopwaarde, is echter nooit sprake van een positieve opbrengst. Hierdoor kan de Gelre niet worden aangemerkt als een financieel instrument dat wordt uitgegeven met het doel winst te maken.

Clearinginstellingen

Een clearinginstelling sluit overeenkomsten met een centrale en exclusieve tegenpartij betreffende financiële instrumenten.⁷⁹

Gedekte obligaties

Gedekte obligaties zijn obligaties die worden uitgegeven door een Nederlandse bank, en waarvan de waarde gedekt wordt door activa indien de betaling niet wordt nagekomen.⁸⁰

⁷⁵ Bos (2009), p. 2.

⁷⁶ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1392-1393.

⁷⁷ Art 1:1 Wft (2011).

⁷⁸ Nieuwenhuis *et al.* (2004), p. 1009.

⁷⁹ De Nederlandsche Bank (2011b).

⁸⁰ De Nederlandsche Bank (2011b).

Geldtransactiekantoren

Een geldtransactiekantoor wisselt munten en bankbiljetten, betaalt cheques en dergelijke uit in munten en bankbiljetten, of een geldtransfer.⁸¹ Een geldtransfer kent een ruime definitie, waarbij gelden of geldwaardes in welke vorm dan ook worden betaald of ter beschikking gekregen.⁸² De definitie stelt echter ook dat de betaalde gelden elders ter beschikking zijn gesteld, terwijl Gelre Handelsnetwerken gelden van hetzelfde bedrijf ontvangt en uitbetaalt. Op deze grond is dus geen sprake van een geldtransfer. Ook worden Gelres niet uitbetaald in munten of bankbiljetten, waardoor geen sprake is van handelen als geldtransactiekantoor.

Trustkantoor

Een trustkantoor verleent diensten die betrekking hebben tot het beheer van rechtspersonen en vennootschappen.⁸³

Pensioeninstelling/pensioenfonds

Een pensioeninstelling of pensioenfonds beheert geld met als doel een pensioenregeling uit te voeren.⁸⁴

Verzekeraar

Een verzekeraar sluit bedrijfsmatig voor eigen rekening verzekeringen af, waarbij men premiebetalingen ontvangt en onduidelijk is of, wanneer en hoeveel moet worden uitbetaald. Als verzekeringen worden aangemerkt de levensverzekering, de schadeverzekering, de uitvaartverzekering en de herverzekering.⁸⁵

⁸¹ De Nederlandsche Bank (2011b).

⁸² De Nederlandsche Bank (2011b).

⁸³ De Nederlandsche Bank (2011b).

⁸⁴ Dommerholt *et al.* (2007), p. 3.

⁸⁵ De Nederlandsche Bank (2011b).

Appendix H: Wetgeving consumentenkrediet

§ 2.2.6.1. Vergunningplicht en -eisen

Artikel 2:60

1. Het is verboden in Nederland zonder een daartoe door de Autoriteit Financiële Markten verleende vergunning krediet aan te bieden.

2. De Autoriteit Financiële Markten kan op aanvraag, al dan niet voor bepaalde tijd, ontheffing verlenen van het eerste lid indien de aanvrager aantoont dat de belangen die dit deel en het Deel Gedragstoezicht financiële ondernemingen beogen te beschermen anderszins voldoende worden beschermd.

Artikel 2:61

1. Artikel 2:60, eerste lid, is niet van toepassing op financiële ondernemingen die:

a. voor het uitoefenen van het bedrijf van verzekeraar een door de Nederlandsche Bank op grond van dit deel verleende vergunning hebben, voorzover het aan hen ingevolge die vergunning is toegestaan krediet aan te bieden;

b. een door de Nederlandsche Bank op grond van het Deel Prudentieel toezicht financiële ondernemingen verleende verklaring van ondertoezichtstelling hebben, voorzover het aan hen ingevolge die verklaring is toegestaan krediet aan te bieden; of

c. voor het uitoefenen van het bedrijf van bank een door de Nederlandsche Bank op grond van dit deel verleende vergunning hebben.

2. Artikel 2:60, eerste lid, is niet van toepassing op gemeentelijke kredietbanken ten aanzien waarvan is voldaan aan artikel 4:37, eerste en tweede lid.

Artikel 2:62

Artikel 2:60, eerste lid, is niet van toepassing op financiële ondernemingen met zetel in een andere lidstaat die:

a. als bank hun bedrijf uitoefenen vanuit een in Nederland gelegen bijkantoor of door middel van het verrichten van diensten naar Nederland, voorzover het aan hen ingevolge afdeling 2.2.2 is toegestaan krediet aan te bieden;

b. als financiële instelling hun bedrijf uitoefenen vanuit een in Nederland gelegen bijkantoor of door middel van het verrichten van diensten naar Nederland, voorzover het aan hen ingevolge afdeling 2.2.2 is toegestaan krediet aan te bieden; of

c. als entiteit voor risico-acceptatie of verzekeraar hun bedrijf uitoefenen vanuit een in Nederland gelegen bijkantoor of door middel van het verrichten van diensten naar Nederland, voorzover het aan hen ingevolge de afdelingen 2.2.2A, 2.2.3, 2.2.4 of 2.2.4A is toegestaan krediet aan te bieden.

Artikel 2:63

1. De Autoriteit Financiële Markten verleent op aanvraag een vergunning als bedoeld in artikel 2:60, eerste lid, indien de aanvrager aantoont dat zal worden voldaan aan het bepaalde ingevolge:

a. artikel 4:9, eerste tot en met derde lid, met betrekking tot de deskundigheid en vakbekwaamheid van de in dat artikel bedoelde personen;

b. artikel 4:10 met betrekking tot de betrouwbaarheid van de in dat artikel bedoelde personen;

c. artikel 4:11, tweede en derde lid, met betrekking tot het beleid met betrekking tot de integere bedrijfsuitoefening;

d. artikel 4:13 met betrekking tot de zeggenschapsstructuur; en

e. artikel 4:15, eerste en tweede lid, met betrekking tot de inrichting van de bedrijfsvoering.

2. De aanvraag van de vergunning geschiedt onder opgave van bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te bepalen gegevens.

3. De Autoriteit Financiële Markten kan op aanvraag geheel of gedeeltelijk ontheffing verlenen van de eisen, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onderdeel a, met betrekking tot het tweede en derde lid van artikel 4:9, c, met betrekking tot het derde lid van artikel 4:11, of e, met betrekking tot het tweede lid van artikel 4:15, indien de aanvrager aantoont dat daaraan redelijkerwijs niet kan worden voldaan en dat de doeleinden die de in het eerste lid bedoelde artikelen beogen te bereiken anderszins worden bereikt.

Appendix I: Wettelijke vrijstelling kredietdiensten

§ 1.1.3.4. Financiële diensten met betrekking tot krediet

Artikel 1:20

1. Deze wet is niet van toepassing op:

a. het krachtens een wettelijke bepaling aanbieden van krediet met een doelstelling van algemeen belang aan een beperkt publiek,

1°. rentevrij of tegen een lagere dan op de markt gebruikelijke rentevoet, of

2°. tegen een rentevoet die niet hoger is dan de op de markt gebruikelijke rentevoet en onder voorwaarden die voor de consument gunstiger zijn dan de op de markt gebruikelijke voorwaarden;

b. financiële diensten die worden verleend door geregistreerde geldtransactiekantoren als bedoeld in artikel 2, eerste lid, van de Wet inzake de geldtransactiekantoren, voorzover het diensten betreft die zij mogen verlenen op grond van die wet;

c. financiële diensten met betrekking tot krediet dat door een werkgever als nevenactiviteit wordt aangeboden aan uitsluitend zijn werknemers,

1°. rentevrij of tegen een lagere dan op de markt gebruikelijke rentevoet, of

2°. tegen een rentevoet die niet hoger is dan de op de markt gebruikelijke rentevoet en onder voorwaarden die voor de consument gunstiger zijn dan de op de markt gebruikelijke voorwaarden;

d. financiële diensten met betrekking tot krediet bestaande uit een overeenkomst van huur en verhuur of waartoe een zodanige overeenkomst behoort, tenzij deze betrekking heeft op bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen zaken en de strekking heeft dat het verschaffen van het genot van de zaak waarop de overeenkomst betrekking heeft, al dan niet door verlenging van die overeenkomst of het aangaan van een nieuwe overeenkomst, langer dan zes maanden zal duren;

e. financiële diensten met betrekking tot krediet bestaande uit het in ontvangst nemen van roerende zaken van een consument tegen het ter beschikking stellen van een geldsom aan de consument, voorzover de vordering op de consument tot terugbetaling teniet gaat indien de betreffende roerende zaken door de financiële onderneming te gelde worden gemaakt; en

f. financiële diensten met betrekking tot krediet dat binnen drie maanden dient te worden afgelost en terzake waarvan slechts onbetekenende kosten aan de consument in rekening worden gebracht.

2. Deze wet, met uitzondering van de artikelen 4:19, 4:22, 4:33 en 4:35, is niet van toepassing op financiële diensten met betrekking tot een geoorloofde debetstand waarbij de consument is gehouden binnen een maand af te lossen.

Appendix J: Regelgeving met betrekking tot elektronischgeldinstellingen

In dit Appendix worden een aantal artikelen uit de Wet financieel toezicht weergegeven met betrekking tot het vermogen dat een elektronischgeldinstelling zoals gedefinieerd in de artikelen 3:57 en 3:63 vast dienen te houden.

Artikel 3:57

1. Een beheerder met zetel in Nederland van een instelling voor collectieve belegging in effecten, een beleggingsonderneming met zetel in Nederland die beleggingsdiensten verleent of beleggingsactiviteiten verricht in Nederland, een betaalinstelling, clearinginstelling, entiteit voor risico-acceptatie kredietinstelling of verzekeraar met zetel in Nederland beschikt over voldoende solvabiliteit.

Artikel 3:63

1. Een beleggingsinstelling met zetel in Nederland waarvan in Nederland de rechten van deelneming op verzoek van de deelnemers ten laste van de activa direct of indirect worden ingekocht of terugbetaald, een clearinginstelling of kredietinstelling met zetel in Nederland beschikt over voldoende liquiditeit.

H10: Solvabiliteit

Artikel 105

1. Een elektronischgeldinstelling als bedoeld in artikel 3:57, zesde lid, of 3:58, eerste lid, van de wet houdt, ter dekking van haar financiële verplichtingen die met uitstaand elektronisch geld verband houden, uitsluitend de volgende activa aan, gewaardeerd tegen de historische kostprijs of de actuele waarde, naar gelang welke het laagst is:

a. activa die voldoende liquide zijn, waaraan ingevolge artikel 61, derde lid, onderdeel a, een risicogewicht van nul procent is toegekend;

b. onmiddellijk opvraagbare deposito's bij een bank met zetel in Nederland, in een andere lidstaat, of in een ingevolge artikel 3:2, eerste lid, onderdeel c, onder 2, van de wet aangewezen staat; en

c. overige voldoende liquide schuldinstrumenten als bedoeld in artikel 113, eerste lid, die niet zijn uitgegeven door een persoon met welke de elektronischgeldinstelling in een formele of feitelijke zeggenschapsstructuur is verbonden, indien de Nederlandsche Bank daartoe, op verzoek, heeft besloten.

2. Indien de financiële verplichtingen van de elektronischgeldinstelling die met uitstaand elektronisch geld verband houden niet volledig worden gedekt door de activa, bedoeld in het eerste lid, kan de Nederlandsche Bank, op verzoek, besluiten dat de elektronischgeldinstelling deze verplichtingen voor een beperkte duur door andere activa dekt. De waarde van deze andere activa bedraagt niet meer dan vijf procent van haar totale financiële verplichtingen

die met uitstaand elektronisch geld verband houden of haar toetsingsvermogen, naargelang welk bedrag het laagst is.

3. Artikel 102, eerste tot en met derde lid en vierde lid, eerste, tweede en vierde volzin, is van overeenkomstige toepassing op de activa, bedoeld in het eerste lid, onderdelen b en c, met dien verstande dat de totale waarde van deze activa niet meer bedraagt dan twintig maal het toetsingsvermogen van de elektronischgeldinstelling, en dat artikel 102, eerste lid, niet van toepassing is op een elektronischgeldinstelling waarvan de financiële verplichtingen die met uitstaand elektronisch geld verband houden, minder dan € 50 miljoen bedragen. Een elektronischgeldinstelling gaat geen risico's aan ten aanzien van personen die formeel of feitelijk zeggenschap over haar hebben.

4. De Nederlandsche Bank stelt nadere regels met betrekking tot het beperken van of het verbinden van voorwaarden aan het aanhouden van activa en posten buiten de balanstelling door een elektronischgeldinstelling.

H11: Liquiditeit

Artikel 106

De liquiditeit van een financiële onderneming als bedoeld in artikel 3:63, eerste lid, 3:64, 3:65 of 3:66 van de wet is voldoende indien de aanwezige liquiditeit, bedoeld in artikel 111, 112 of 113, ten minste gelijk is aan de vereiste liquiditeit, bedoeld in artikel 108, 109 of 110.

Artikel 110

De vereiste liquiditeit van een elektronischgeldinstelling als bedoeld in artikel 3:63 of 3:65 van de wet is gelijk aan het bedrag van de betalingsverplichtingen dat verband houdt met het uitstaand elektronisch geld en de overige verplichtingen.

Artikel 113

1. De aanwezige liquiditeit van een elektronischgeldinstelling als bedoeld in artikel 3:63 of 3:65 van de wet wordt gevormd door activa als bedoeld in artikel 105, eerste lid, voorzover deze beleggingen direct in geld opvraagbare activa zijn of beleggingen zijn:

a. waarvoor door een gereguleerde markt of door verschillende, niet gelieerde, professionele marktpartijen regelmatig en minimaal dagelijks biedprijzen en laatprijzen worden afgegeven;

b. die regelmatig worden verhandeld;

c. waarvan de verkoop of belening op dagelijkse termijn kan plaatsvinden;

d. waarvan de opbrengstwaarde dan wel de beleningswaarde niet anders dan marginaal wordt beïnvloed door de omvang of de snelheid van de verkoop onderscheidenlijk de belening;

e. waarvan de liquiditeit ten minste gelijkwaardig is aan uitzettingen bij centrale overheidslichamen van een krachtens artikel 3:2, eerste lid, onderdeel c, onder 2, van de wet aangewezen staat; en

f. waarvan de afwikkeling in de markt waar de desbetreffende activa worden verhandeld, plaats vindt volgens een vast en niet onderhandelbaar tijdschema.

2. De financiële onderneming houdt ten minste twintig procent van de betalingsverplichtingen, bedoeld in artikel 110, aan in de vorm van:

a. direct opvraagbare deposito's;

b. onherroepelijke officiële stand-by faciliteiten bij banken met zetel in een lidstaat of een staat die deel uitmaakt van de G10; of

c. direct bij een centrale bank beleenbaar papier tegen de beleningswaarde.

Appendix K: Omschrijving Bitcoin

In dit Appendix wordt een beknopte omschrijving gegeven van Bitcoin, een decentraal systeem waarbij virtuele valuta wordt gecreëerd, uitgegeven en geruild tegen nationale munteenheden. Dit Appendix heeft niet als doel een volledig en gedetailleerd beeld van Bitcoin te schetsen, maar om inzicht te geven op welke wijze een gedecentraliseerd systeem ingericht zou kunnen worden.

Bitcoin is een systeem dat in 2009 is opgezet op basis van een zelfgepubliceerde paper door Satoshi Nakamoto.⁸⁶ Hierbij kan men virtuele valuta creëren door het oplossen van cryptologische problemen, deze werkwijze wordt gezien als een digitaal equivalent van het delven van grondstoffen. Voor het oplossen van de problemen wordt de rekenkracht van het computernetwerk gebruikt. Bij toenemende rekenkracht wordt de complexiteit van de problemen groter, terwijl de beloning afneemt. In de beginfase van het systeem was het hierdoor relatief makkelijker Bitcoins te vergaren.

Op basis van een peer-2-peersysteem worden Bitcoins direct uitgewisseld tussen particulieren en bedrijven, waarbij cryptologische codes de veiligheid van de transacties moeten waarborgen. Bitcoins hebben geen vaste waarde; de markt stelt zelf vast hoeveel een Bitcoin waard is. Bitcoins kunnen worden uitgegeven voor goederen en diensten, maar ook op online marktplatforms worden geruild voor munteenheden zoals de euro en de dollar. De koersen fluctueren hierbij sterk.⁸⁷

⁸⁶ Voor de volgende omschrijving zie Nakamoto (2009).

⁸⁷ Mick (2011).

Appendix L: Argumentatie voor niet haalbare aanbevelingen

1. Aanvragen van vergunning als bank of egi

Gelre Handelsnetwerken zou ervoor kunnen kiezen een vergunning voor een bank of elektronischgeldinstelling aan te vragen. Laatstgenoemde is een vereiste om elektronisch geld uit te geven zoals momenteel omschreven in de gewenste werkwijze, maar biedt dan niet de mogelijkheid kredieten te verstrekken. De aanvraag van een bankvergunning zou daarom logischer zijn. Bij het verkrijgen van een bankvergunning zou Gelre Handelsnetwerken ongedekte kredieten kunnen verstrekken, en daarmee de gewenste schepping van de Gelre bewerkstelligen. Ook kan het bezit van een bankvergunning de geloofwaardigheid en positie van het bedrijf versterken.

Voor beide vergunningaanvragen geldt echter een tarief van €31.500, ongeacht of de vergunning daadwerkelijk wordt toegekend.⁸⁸ Een dergelijk bedrag is gezien de grootte en het non-profitkarakter van het bedrijf niet op te brengen. Daarnaast zijn de eisen voor Gelre Handelsnetwerken dermate zwaar dat significante investeringen vereist zijn om daadwerkelijk voor een vergunning in aanmerking te komen. Het verkrijgen van een vergunning is daardoor financieel niet haalbaar.

2. Aanvragen van ontheffing

De DNB behoudt zichzelf het recht voor ontheffing te verlenen voor bepaalde wetsartikelen, normaliter wanneer de aanvrager kan aantonen dat de belangen van de klant voldoende worden beschermd, en men daarnaast redenen heeft waardoor redelijkerwijs niet kan worden voldaan aan de wettelijke eisen. Wanneer ontheffing mogelijk is wordt dit in een apart lid in het artikel weergegeven. Op de artikelen 3:35 en 4:31 (betreffende de omwisselverplichting en liquiditeit) is geen ontheffing mogelijk.

Een ontheffing op het verstrekken van krediet door de AFM is wel te verkrijgen, de aanvraag hiervoor kost €4.300.⁸⁹ De AFM houdt echter alleen toegang op consumentenkrediet, daarnaast blijven ook met een ontheffing de liquiditeitseisen een beperking. Op dit moment zou een dergelijke investering daardoor geen toegevoegde waarde hebben.

3. Diensten aanbieden vanuit het buitenland

De Wet financieel toezicht richt zich op het toezicht op financiële instellingen binnen Nederland. Het is echter niet mogelijk deze wet te omzeilen door diensten als elektronischgeldinstelling vanuit het buitenland aan te bieden.⁹⁰ Zeker met een online rekeningstelsel zou het anders eenvoudig zijn formeel te opereren vanuit een land met minimale regelgeving, zonder dat men daarvoor fysiek in het betreffende land aanwezig hoeft te zijn. Het verbod is niet van toepassing op elektronischgeldinstellingen in andere EU-lidstaten, omdat deze opereren volgens dezelfde Europese richtlijnen. De financiële wetgeving in deze landen is daardoor in grote lijnen hetzelfde als in Nederland.

⁸⁸ Overheid.nl (2011).

⁸⁹ Overheid.nl (2011).

⁹⁰ Art. 2:23 Wft (2011).

4. Oprichten van besloten kring

Eén van de ideeën die Gelre Handelsnetwerken had opgevat was het oprichten van een besloten kring met alle deelnemende bedrijven. Indien de voorgestelde werkwijze juridisch niet toegestaan was, zou men op deze manier mogelijk buiten het kader van de wet vallen. Zoals aangegeven in Hoofdstuk 3 wordt een geconstrueerde kring echter niet aangemerkt als besloten kring. Er dient vooraf al een niet-financiële relatie bestaan tussen de partijen, dit is niet het geval bij Gelre Handelsnetwerken en zijn klanten. De besloten kring is niet in detail gedefinieerd in de Wft, wel is af te leiden dat het construeren van een kring met als doel niet onder de wet te vallen niet toegestaan is.